

MOTIVACIÓ I RESUM

En conèixer les metodologies al voltant del Sistema conceptual, un bon amic (J. BONAVENTURA) em va plantejar el 1997 que tractés d'analitzar i donar una solució a un dels problemes ancestrals que arrossega l'idioma català, per la confiança que la trobaria i que això portaria a que els lingüistes consideressin seriosament aquesta nova perspectiva de la lingüística.

Lo primer, trobar la solució, va ser així, però lo segon no. El problema era que la solució sortia de l'àmbit gramatical i sintàctic, i fins i tot del semàntic, i es trobava en l'àmbit de la **percepció fenomenològica** i la **semiologia intrínseca**, disciplines desconegudes pels lingüistes i en conseqüència invisibles per a ells (alguns dels quals em van manifestar que em restringia a copiar els usos del castellà). La realitat del problema és que "Per" i "Per a" estableixen una **quasi-polisèmia** (o quasi homo-denominació que és el mateix, veure "**Triptic**") que **rebutja la intuitivitat** i les facultats semiològiques de la nostra psique, portant a dos reaccions:

- Adoptant una expressió **clarament distintiva** com és, molt sovint, "**per tal de**" en lloc del "per a", per a diferenciar-la **inequívocament** del "per", atès que les seves diferències són intuïtives i en conseqüència resulta necessària la diferenciació si es vol parlar amb propietat. El problema és que és **molt llarga** i s'oposa a la tendència de l'economia del llenguatge.
- **Banalitzant** el problema tendint a la polisèmia total (suprimir la "a" del "per a" davant l'infinitiu) en les zones més castellanitzades/ deteriorades (com la Catalunya metropolitana).

P. FABRA no va tenir temps d'aprofundir en aquest problema, però intuïtivament tampoc el va empitjorar. J. SOLÀ (que ni em va contestar la tramesa de l'escrit) es va capficar durant anys en defensar la banalització (la "norma COROMINAS", que a sobre va rebatejar com "norma COROMINAS-SOLÀ"), fins que anys després, no fa gaire, va abandonar les seves posicions, per insostenibles.

En tot cas va resultar sorprenent constatar els anàlisis tan incomplets que fins llavors s'havien fet d'aquestes dos expressions, amb usos habituals –que s'han relatat en aquest escrit– però que no vaig trobar a cap dels molts llibres ni articles publicats que em vaig haver d'empassar.

El treball constata que **sense aprofundir en la semiologia intrínseca** (molt abans de la semàntica intrínseca) **és inútil tractar les arrels dels problemes lingüístics** (i així li va a la lingüística ...).

"PER" I "PER A": EQUÍVOCS ACTUALS I PROPOSTA DE CRITERIS D'UTILITZACIÓ FÀCIL I INEQUÍVOCA.

Carles UDINA i COBO;

1 998 maig (Darrera revisió: 2003-11-03; revisió ortogràfica: 2008-05-09)

ÍNDEX

- .0 INTRODUCCIÓ I RESUM
- .1 LA NORMA DEL PER +INFINITIU
- .2 ELS FENÒMENS, I EL DESLLORIGADOR (CAS 0 "PER" I CAS 1 "PER A")
- .3 CAS 2 NEXE "SEMÀNTIC/ NO FENOMENOLÒGIC" ("PER")
- .4 ELS DIFERENTS CRITERIS, COMPARATIVAMENT
- .5 EXEMPLES
- .6 REFLEXIONS PERSONALS
- .7 HEURÍSTICA: METODOLOGIA EMPRADA EN LA RESOLUCIÓ D'AQUEST PROBLEMA.
- .A ANNEXOS:
 - .A0 ELS FENÒMENS, LA PSICOLOGIA, LA MATEMÀTICA, I LA SINTAXI
 - .A1 MATEMÀTICA, SEMIOLOGIA, I SEMÀNTICA
 - .A2 DICIONARI UNIVERSAL (RELACIONAL, INTRÍNSEC I EXACTE)
 - .A3 BIBLIOGRAFIA

Les **tres** primeres pàgines (.0) permeten fer-se una idea del problema i de la solució.

Les **cinc** pàgines següents (.1) exposen la inconveniència de la norma actual, i la necessitat de retornar cap al plantejament de FABRA, com nou punt de partida per a agafar una altre direcció útil i amb futur.

Les **vingt** següents (.2, .3, .4, i .5) exposen al detall la solució del problema, el perquè, el que s'havia oblidat, el que es plantejava incorrectament, la comparació amb les fallides solucions intentades fins avui, i nombrosos exemples.

Les **tretze** restants (.6 i Annexos .A0, .A1, i A2) serien, resumidament, els coneixements previs/ bàsics necessaris a tothom, per a no caure ni en aquest parany, ni en molts d'altres.

.0 INTRODUCCIÓ I RESUM:

.00 LA REALITAT DE L'ÚS

El "per" i el "per a" és un parany lingüístic del català globalment, i entre sectors com el valencià, el central, el rossellonès, ... És una constatació que no s'ha assolit encara un únic criteri d'ús, unànimement acceptat, i menys encara que a la pràctica sigui seguit per tothom. Si d'una banda la proximitat fonètica d'ambdós preposicions pot haver ajudat a crear el problema, al normalitzar-se novament el llenguatge escrit, a aflorat encara més aquesta deficiència, i arreu.

Per a veure les divergències que hi ha, només cal mirar-se una mica la bibliografia referenciada, d'En Pompeu FABRA [0], d'En Joan COROMINES [2] i d'En Joan SOLÀ [3] [4] [5] i [6], que es pot trobar fàcilment a moltes biblioteques*.

Només en aquesta mateixa bibliografia, trobem referenciades un grapat de postures contradictòries que constaten l'ambigüitat de la norma que pretén imposar-se. Tot el contrari del que caldria per a poder dir d'una norma:

"que el lector ja coneix" ([3] SOLÀ "A l'entorn ..."; 1 977: pàg. 66).

doncs ni es coneix, ni s'entén, ni tothom està d'acord.

El pretesament obligat "per + infinitiu (sense la a)" no ho respecten FOIX, SANCHIS (veure SOLÀ [4]; "Estudis de sintaxi ..."; 1 985: pàgs. 23 del primer volum i 46 del segon respectivament), FABRA, BADIA, JANÉ en part, ..., i tirant més enrere, tampoc "Tirant lo blanc". Etc, etc, etc. Però no es tracta de fer una estadística.

SOLÀ esmenta uns articles seus escrits en castellà. Posteriorment ADROVER li va haver de traduir al català. I explica com, per discrepar amb molts "per a" d'aquesta traducció, va corregir-los per "per" ([3] "A l'entorn ...", 1 977: pàg. 9).

Al llarg de l'exposició trobarà diversos exemples, de frases emprades per FABRA i pel mateix COROMINES, de les que SOLÀ diu **no entendre el criteri emprat**. Cal dir que s'aclareixen adequadament amb aquesta exposició.

Si algú desitja perdre el temps, més del molt temps que ja han perdut innumerables lingüistes, filòlegs i literats, trobarà infinits exemples escrits de que l'ús es contradictori i no obeeix unànimement cap norma d'ús. SOLÀ ([3] "A l'entorn ..."; 1 977: pàg. 71) ens ho suggereix:

"Obrin qualsevol publicació, llibre o periòdic, i n'arreglegaran un gavadal [és a dir, moltes]. Els en dono tres, per no molestar-los gaire, de "Serra d'Or", la revista més purista que hi ha hagut mai als Països catalans ...".

FABRA només ens va recordar el problema, aportant una normativa incompleta. Els afegits d'En COROMINES són a més de vacil·lants, molt poc clars, com tot ell, i molt discutibles. La resta a voltat per l'un i per l'altre. Joan COROMINES és sincer, tot i que no sigui conseqüent, quan diu ([2] "Lleures ..."; pàg. 105):

La distinció en l'ús d'aquestes dues variants de preposició és segurament el punt que resta més balder, més desajustat, en el funcionament de la nostra llengua escrita, i és també aquell en que s'han produït més desacords, més dissensions, més polèmiques, en el darrer quart de segle, aquell en què tothom es deu haver errat una vegada o altra. En cap altre detall important no ha existit en tants catalans una esclava submissió a un model castellà, ni d'altre banda n'hi ha hagut tantes que hagin escrit frases equívocues o mal enteses, per ganes de fugir de la variant "per a".

És que les solucions dels problemes de llengua, per ser satisfactòries, no solament han de ser en rigor practicables, sinó que han de tenir un mínim de simplicitat i claredat.

Encara se sincera més SOLÀ a la seva darrera publicació, quan diu, amb una actitud molt menys dogmàtica que en les primeres publicacions de fa quinze anys ([6] "Normativa: ..."; 1 994; pàg. 85):

"Considero que una normativa que s'aguanta amb uns fils tan insegurs i estranys s'ha de revisar, ni que només sigui per evitar que els usuaris se n'avergonyeixin".

Si això succeeix en un **escrit imprès**, que el **poden rellegir i corregir**, de persones que fan del llenguatge la seva professió ¿què passarà **en la ràpida i desinhibida parla habitual** de les persones del carrer? Si no s'encerta amb cap solució ¿no serà perquè la solució està per un altre lloc? Si no li fa por ni/o vergonya trobar-la, deixis portar uns minuts per una altra perspectiva.

* NOTA: Haig d'agrair a En Jaume BONAVENTURA que el migdia d'un dijous em deixés els llibres referenciats, alhora que em proposés el repte de veure si era capaç de desllorigar aquest tema, i en quant temps. També li haig d'agrair a ell i a Na Tupi GUTIERREZ, les crítiques a l'exposició inicial.

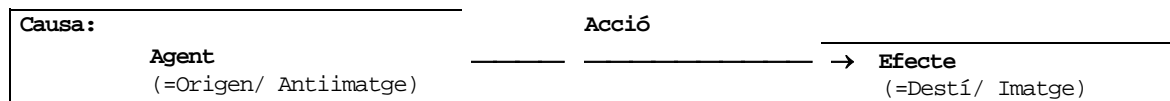
.01 LA PERSPECTIVA FENOMENOLÒGICA

Faig tres definicions per a contextualitzar (de [9] i [10]), i així passar a resumir aquest treball.

La "**Matèria**" és la percepció més simple de la realitat, origen de les primeres percepcions simultàniament tàctils, visuals, gustatives, i olfactivas del nen. És la base de la conceptuació. És material el que podem tocar, o ens podem imaginar, i es caracteritza per ser aïllable i/o tenir un mínim de permanència en el temps sense modificació (**estaticitat**).

Un "**Fenomen**" és la percepció de la realitat, **dinàmica, dependent del temps, i relacional**. La percepció del canvi (=dinàmica), i la seva conceptuació, suposa necessàriament relacionabilitat: el Fenomen integra i per tant relaciona, les seves canviants parts estructurals. El canvi/ dinamicitat **afegeix una nova dimensió/ gaudi** a les estàtiques percepcions materials del nen.

En un fenomen distingim separadament les seves parts estructurals:

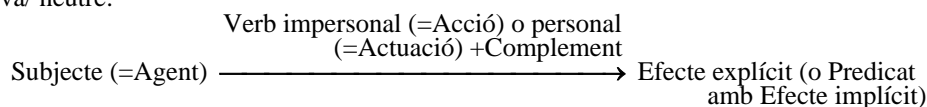

Un "Fet" és defineix com:

una agrupació, en conseqüència subjectiva/ convencional, de fenòmens interrelacionats i contemporanis.

Com un fet és un fenomen, també té un agent, una acció (una **actuació**, si intervé una persona), i un efecte resultant.

La Sintaxi fa una analogia* amb els fenòmens i/o els fets, pel que els podria descriure totalment o parcialment, amb una perspectiva objectiva/ neutre:

* NOTA: Veure Annex "Els Fenòmens, la Psicologia, la Matemàtica i la Sintaxi"

Però al comunicar-nos, fem modificacions formals posant èmfasi en el que ens interessa. Un interès habitual és **voler donar un enfocament subjectiu** als fets descrits, amb afegits de la percepció i/o del pensament. Enfocaments habituals són:

- 0) Un enfocament **comprensiu/ explicatiu**, posant de manifest aspectes **causals**, siguin les condicions, el mitjà, l'agent i/o la manera que produeixen el fet.
- 1) Un enfocament simplement **utilitarista/ pràctic**, definint l'**efecte** al que es vol restringir l'actuació, mitjançant una declaració d'**intencions**, i oblidant-se de l'anterior enfocament causal.
- 0 +1) Un enfocament doble, posant de manifest alhora, **els dos enfocaments anteriors**. És una "unió" que represento amb 0 +1.

Com això és lo habitual, en lloc de fer **cada vegada** la corresponent explicació polilexèmica (=alguna frase de varies paraules, corresponents als enfocaments 0), 1), i 2)), el llenguatge crea uns **breus signes** que substitueixen abreujadament les anteriors explicacions. És l'habitual "economia" del llenguatge. En aquest cas s'utilitzen **preposicions**, que denoten aquest enfocament. Concretament:

- 0) "**per**" ("pel", contracció de "per el"; "**pels**"; contracció de "per els"; "**perquè**" contracció de "per què")
- 1) "**per a**" ("**per al**", contracció de "per a el"; "**per als**", contracció de "per a els")
- 0 +1) s'utilitza "**per**" (veure per exemple, el cas 5 d'En FABRA), però a la realitat no està ben resolt i sovint és font d'equívocs, pel què ho deixaré en segon terme, per a quan ja estiguin prou aclarits els dos casos anteriors.

Aquí es podria acabar l'article, però aquesta qüestió tan simple, alguns lingüistes ho han complicat fins a transformar-ho en el "forat negre" de la lingüística catalana. Tot el que seguirà és per a explicar-li:

- **el perquè d'aquest embolic**, des d'una perspectiva genèrica fins als nombrosos exemples concrets;
- com la perspectiva fenomenològica aquí emprada **ho resol tot d'una manera intuïtiva, simple, clara, i elegant**; sempre i quan no pretengui imposar normes capritxoses i rebuscades, que no les entenen ni els que les fan, i que possiblement per això mateix, s'han rebutjat reiteradament al llarg de l'història.

Com exemple m'agafó el que acabo de escriure: "Tot el que seguirà és **per a** explicar-li ...". Podríem dir segons l'enfocament:

ENFOCAMENT NEUTRE: "Li explico un embolic" = "Jo explico un embolic a Vostè" (Jo=Agent; "explico un embolic" =Actuació amb el complement verbal directe "embolic"; Efecte en part explícit ["li"/ "Vostè", és a dir, s'explicita l'afectat] i en part implícit ["en conseqüència s'hauria d'aclarir l'embolic"]).

ENFOCAMENT 0) "Tot el que seguirà és **per** aquest embolic" = "!Òndia!, quina putada, haig de escriure tot això per **culpa** de l'embolic que s'han muntat els lingüistes". M'oblido del fet globalment, i emfatitzo la causa que el motiva.

ENFOCAMENT 1) "Tot el que seguirà és **per a** explicar-li aquest embolic" o "Fem punt i apart, i **intentaré** explicar-li per a que no dubti mai més". Emfatitzo/ prioritzo a un receptor de l'efecte.

ENFOCAMENT 0 +1) "Tot el que seguirà és **per/ per a** explicar-li aquest embolic" o "Tot el que seguirà és **degut** a que **intentaré** explicar-li l'embolic" (degut ⇒ causa; intentaré ⇒ intenció). Intento tocar campanes i anar a processó.

És a dir, si està enfadat, si vol una explicació o una **justificació**, si raona, si s'ho mira des de la perspectiva de la **causa/ motiu** (i dins aquesta, de les condicions, dels **mitjans temporals o territorials**, ...), de l'agent, o de la manera, utilitzi "**per**" (⇔ enfocament/ cas 0). A l'inrevés, si veu "per", és per tot això anterior, i exclou el cas 1.

Si és positiu/ **utilitarista**, és a dir, si es preocupa per l'**efecte**, amb **intencions, delimitacions, restriccions** d'ell, utilitzi sempre "**per a**" (⇔ enfoca./ cas 1). A l'inrevés, si veu "per a", és per tot això anterior, però res relacionat amb el cas 0.

Quan parla/ escriu, **sap** quin enfocament li dona. Sinó conscientment, inconscientment. Així que, si hi ha una norma **biunívoca**, per poc que ho intenti, li resultarà **intuïtiu/ automàtic** posar sempre el que cal. Un nen ho farà encara més fàcilment. Els nens infereixen per si sols les normes coherents, **només d'escoltar unes quantes vegades els seus resultats** ¿com sinó tots els nens diuen "m'he morit"? I a l'inrevés, el nen **percebrà sense ambigüitat la interpretació correcta**, quin és l'enfocament que li trameten. Així de simple.

Amb això tan simple complirà amb sis dels set casos d'En FABRA, però que amb els seus enunciats enumeratius no afavoreixen la seva memorització. És a dir:

- l'enfocament 0 (Causa/ justificació "per") **comprèn** en un sol, 4 d'aquets casos, i
- l'enfocament 1 (restricció de l'Efecte/ intenció "per a") **comprèn** els altres 2.

¿I el cas que resta d'En FABRA (el 5 del "per")? És un cas d'Unió 0 +1, que com he proposat, el deixarem per a després. En conseqüència té a les mans dos criteris molt més potents, que generalitzen/ lliguen els aparentment disjunts 4 i 2 casos d'En FABRA.

Després hauré d'exposar, i resoldre, alguns inconvenients col·laterals. Per exemple, que així com el "per a" no té cap altre ús possible, en el "per" coincideixen dos o més usos (=polisèmia). Aquests altres usos són:

- l'Unió ja esmentada, i
- el que denominaré enfocament/ cas 2, per a diferenciar-lo del 0. És un cas d'**atribut o alternança o fraccionament**, que sembla oblidat pels lingüistes, i que per això origina molts equívocs. També ho veurem en el seu moment, un cop aclarides altres Questions. Avenço que hi ha algunes coincidències entre el cas 0 i el 2, no sé si perquè s'escriuen igual, o a l'inrevés, s'escriuen igual per aquesta proximitat. Sigui un o el recíproc, només té interès anecdòtic/ etimològic.

Un altre inconvenient, que resultarà ser la causa darrera del problema, és la **proximitat fonètica** entre "per" i "per a". És a dir, tenim una "**quasi polisèmia**" en el llenguatge parlat. I també veurem els castellanismes.

¿Què li manca a aquest enfocament fenomenològic, **Causa - Efecte**? Res, com no sigui el que ni jo, ni moltes altres persones volen acceptar: **una normativa arbitrada per uns pocs, no útil, d'ús antiintuïtiu, i rebuscada**, que pel mateix ni té una formulació única, ni com veurem la saben quasi bé complir els que se la imposen (COROMINES, ..., SOLÀ entre altres). Aquesta norma arbitrada i rebuscada es basa en la intervenció del "verb (i del nom) d'acció voluntària", un invent per a justificar la **prohibició** del "per a +infinitiu", en base a unes hipòtesis històricament qüestionables i actualment insostenibles, relatives a la inexistència del infinitiu causal.

Ara només caldrà procedir de lo genèric a lo específic. És a dir, d'aquesta simple i breu exposició ja feta, a progressius detalls, de manera que:

- no perdi mai la perspectiva d'on és, tot i que intentaré una exposició exhaustiva i detallada;
- pugui arribar al **nivell de detall i de profunditat que desitgi**, segons el seu interès i temps disponible; i
- si l'interessa, podrà trobar moltes altres informacions d'interès general, directament relacionades, siguin de tipus **metodològic, semiològic, semàntic, psicològic, matemàtic**, i/o del que denomino "**Diccionari universal**", una eina de la que, tard o d'hora, amb aquest o amb alguna altre denominació, serà d'ús general.

.1 LA NORMA DEL PER +INFINITIU

.10 "PER A" ¿CASTELLANISME O CATALÀ GENUÍ?

Complement datiu

Avui, el complement **datiu** català acostuma a exigir "a". "Fem un regal a la mare" (A). ¿Què representa a la realitat això del "complement datiu"? Doncs simplement l'**Efecte** d'una actuació. Però a més, **un efecte explícit/ concret** (a "Els Fenòmens i el desllorigador" veurem que, per exemple, una finalitat és un efecte explícit/ concret).

Complement acusatiu

En català no es fa el mateix amb el complement **acusatiu**: "He vist la mare" (B). A l'inrevés, fora incorrecte dir "... a la mare". En castellà en canvi sí es posa la "a". És ben clar que "la mare" és l'efecte de la primera frase, la "A" del datiu, però no ho és en la segona "B" de l'acusatiu. L'acusatiu només és una referència, un esment, "acusa" a algú, sense cap perspectiva d'efecte. Així que el català **associa "a" a l'efecte, i només a l'efecte**.

Vostè pot haver oblidat que és el complement datiu o l'acusatiu, però conscient o inconscientment sempre sap on és l'efecte de qualsevol procés/ fenomen. I més encara, amb lo interessats què són els catalans. El català l'ha habituat a **associar inconscientment "a" a l'efecte**. Un nen, només percebeix objectes i fenòmens amb els seus suggestius efectes, i paraules associades, però quasi no raona. Per això els nens són tot intuïció, i ho fan tot **intuïtivament/ inconscientment** sense que li expliquin.

Més encara, els verbs que representen **moviment**, i alguns altres, també incorporen "a": "anar a", "accedir a", ... Els verbs de moviment corresponen habitualment a una situació conscient/ voluntària, és a dir, d'**efecte intencionat**. Els verbs de moviment són dels més emprats a la parla.

Veiem doncs que l'associació de la "a" a l'efecte és una característica del català, i molt més marcada que en el castellà. El català associa "a" a l'efecte, per una i per altre raó, però no ho fa en altres casos. El castellà associa "a" arreu, sigui efecte o no ho sigui. Per a Vostè, per a qualsevol que parli en català, la "a" l'associa intuïtivament a **la presència d'un efecte**, i menys vegades, moltes **menys que en castellà**, a qualsevol altre cosa.

També SOLÀ aclareix una qüestió tranquil·litzadora, doncs si no fos així seria un altre problema afegit*:

"Al segle XV ... Allà on arrela **per a**, l'abast d'aquesta preposició és independent de l'abast del **para** castellà, si bé es recobren en una gran part" ([3] "A l'entorn ..."; 1977: pàg. 72).

* NOTA: Per l'aversion dels molts lingüistes als castellanismes. Vegeu sinó, l'agressivitat amb que COROMINES tracta aquest tema en els paràgrafs que he transcrit d'ell més amunt, o SOLÀ criticant a un sindicalista que intenta escriure en català ([??] pàg. ???).

Així que el recurs, sovint útil, de recórrer a la correspondència del castellà, cal **no** plantejar-se-la com una baixada dels pantalons. I el freqüent argument de la castellanització és més un sentiment residual dels nefastos efectes de les dictadures (franquista, de Primo de Rivera, ...), que un argument objectiu i seriós.

En conseqüència el "per a" no pot plantejar-se com una traducció a posteriori, fa 500 anys, del "para" castellà. I tot i que hagués estat així, ¿ens hauríem d'avergonyar? ¿no ho em copiat quasi tot de llatí, i avui de l'anglès?

Tot al contrari, fins i tot pot sospitar-se que el "per a" fos una formació espontània/ intuïtiva, **induïda per la constatada associació en el català, de l' "a" a l'efecte**. Deixo que algun gramàtic històric perdi el temps en justificar una tesi per a avaluar-ho. Sigui o no sigui així, res afecta que el "per a" el tenim entre nosaltres des de fa mig mil·lenni.

.11 ¿QUÈ FA EXACTAMENT LA NORMA "COROMINES" (HO DIGUI EXPLÍCITAMENT, O NO)?*

* NOTA: Se la coneix per "la norma d'En COROMINES", en record seu, per haver-la proposat. SOLÀ la denomina "Norma COROMINES - SOLÀ".

0) Plantejar la hipòtesi que per manca de tradició no s'ha d'usar el "per +infinitiu causal". Per exemple que:

no s'ha de dir (està "prohibit"),	sinó que cal dir:
Ho recomano per adaptar-se a ...	Ho recomano perquè s'adapta a ...
L'han acusat per robar	L'han acusat perquè ha robat/ ... d'haver robat
L'han empresonat per robar	L'han empresonat perquè ha robat
Soc aquí per robar (⇒ interpretació ambigua)	Soc aquí perquè he robat ? He vingut a robar ?

1) Introduir el concepte enumeratiu de "**Verbs d'acció voluntària**". ¿Perquè els "Verbs d'acció voluntària"?

- Perquè si hi ha voluntat hi ha una finalitat associada, i llavors no és imprescindible la distinció que introdueix el "per a" per a la finalitat. La finalitat ja ens ve **indicada implícitament** pel verb.
- A la vegada, **si hi ha voluntat, hi ha consciència, i ha d'haver alguna motivació/ causa**. Llavors els gramàtics poden inferir que estan en el cas 5 del "per" d'En FABRA (cas d'"Unió 0 +1").

El raonament en base a lo anterior és: com en català no es fa l'enfocament causal amb "per +infinitiu", si veiem "per +infinitiu" podem deduir que és finalista, tot i que el "per" correspongui a enfocaments causals. A més, si intervé un verb d'acció voluntària, aquest ja indica la finalitat, alhora que aporta implícitament motiu/ causa, el que reforça l'ús del "per". (Veure l'exemple de les models)

La norma planteja **una qüestió semiològica** ("per" i "per a" són signes representadors/ abreujadors de convenis d'enfocaments de la parla) tractant-la en un entorn gramatical, i com es pot esperar, pren decisions inadequades. Seria com portar a arreglar el cotxe a l'advocat. I encara veurem **més inconveniències** d'aquesta norma a la part "Els diferents criteris, ...".

Resumeixo **col·loquialment** el que intenten combinadament, la norma i els verbs d'actuació voluntària. Com en aquells acudits de "l'article 26", o l'inequívoc estatut del Cap "Art. 1: El jefe siempre tiene la razón. Art. 2: Si el jefe no tiene la razón se aplicará el Artículo 1 anterior".

- Com es nega l'existència de l'enfocament causal "per +infinitiu", tot infinitiu s'escriu amb "per" en el ben entès que ja se sap que no és causal sinó que finalista, **a l'inrevés del que aparenta** a primera vista*. Amb això estalviem una lletra!, és més català (?), etc, etc, etc. Semiològicament és com si als "indis" els diguéssim "casaques blaves", perquè es veu de lluny que són indis i no casaques blaves. * NOTA: És clar que es veu abans si hi ha "a" o no, que qualsevol altre característica implícita i/o norma derivada.
- Per si algú no vol respectar l'anterior norma, a molts enfocaments finalistes (com els dels verbs d'actuació voluntària), se'ls **pressuposa també causa/ motivació** (oblidi doncs ara, l'anterior afirmació d'inexistència del per +infinitiu causal). Així que, **vulgui o no** haurà de posar "per" en aquest casos, doncs ho demana el cas 5 d'En FABRA.
- Per a que no es digui que no hi ha **pluralisme (ni que es contradiu FABRA amb el seu cas 1 del "per a")**, amb els pocs verbs restants no se censurarà si es posa "per a". Però això sí, sàpiga que escrivint així, no és de la "cream".

L'"Actuació voluntària"*

* NOTA: Com primera precisió cal dir que els gramàtics diuen "accions" a les "actuacions". Seria com dir mamífer a un gos, que no és incorrecte, però sí molt poc precís. Les úniques "accions" estrictes de la sintaxi, corresponen als verbs impersonals, d'importància i ús molt restringit en la gramàtica i la sintaxi. En aquest cas, com per definició hi ha voluntat, implica que hagi una persona, i com a "una acció d'una persona" se li diu "Acte" (així es defineix), per això en aquest cas cal dir "actuació" i no "acció". Insistiré en això més endavant. A [14] es veu altre cas més greu d'ús incoherent en la lingüística (Significat - significant). Veure també a l'Annex de les "Terminacions" la diferència entre Acció i Acte/ actuació.

He dit que era un concepte enumeratiu, és a dir, **no definible per comprensió**, definible **només per enumeració**. Per exemple, són conceptes enumeratius, un equip de football, o un equip de treball. Però a més, aquesta llista la han fet diversos gramàtics els darrers 60 anys, i cadascun al seu gust.

És molt poc seriosa, més aviat capritxosa, una norma **enumerativa**, i en conseqüència totalment arbitrada. Un dia un senyor rebutja dos, "usar" i "emprar" (MARVÀ 1 934). Més endavant (COROMINES) fa la seva llista. Després RUAIX n'afegeix uns quants més, etc., etc., etc. ¿Perquè "faltar" ho és, i "mancar" no? ¿I si encara s'han deixat algun? ¿I si apareix un nou verb? ¿També jo puc fer la meua llista?

Però encara més, la decisió de si un verb ho és o no ho és, també **pot dependre del context gramatical**, i no només del verb. Un altre característica més de **no invariància** de la norma (veure tot seguit el "Criteri d'invariància").

És clar que en la parla habitual no ens podem permetre disquisicions a tres bandes sobre si tal verb és d'acció voluntària o no, i si el context ho permet, per a decidir si diem o escrivim l'"a" de "per a". Si ho intentem ens travarem i **semblarem tartamuts**. ¿Ens imaginem portar a la butxaca una llista d'aquests verbs (o les diverses llistes que hi ha), o anar trucant a un telèfon d'informació lingüística amb el "mòbil", per a poder consultar mentre parlem?

La intervenció d'aquesta norma dels verbs d'actuació voluntària té l'inconvenient afegit de referir-se a l'acció/ manera (que com veurem està clarament en l'àmbit corresponent al cas del "per"), per a aportar criteris al cas del "per a" (l'àmbit del qual és l'efecte). En lloc d'ajudar a separar, barreja.

A més, la norma **es contradiu per si mateixa** al introduir l'existència d'una motivació/ causa per raó de la voluntarietat*. ¿No se'ns ha fet l'hipòtesi que no hi ha infinitiu causal? ¿En què quedem, no en hi ha gens, o hi pot haver una miqueta?

* NOTA: La inferència de que voluntat implica consciència i en conseqüència existeix motivació/ causa, ¿què té a veure amb una conversa en concret, i més si és d'enfocament finalista/ d'efecte? El que fa aquesta norma és com si al parlar de "saltar" haguéssim d'esmentar que saltem d'acord les lleis de la cinemàtica de GALILEI o les gravitatòries de NEWTON. O pitjor encara, que segons quina fos la llei física subjacent, haguéssim de parlar d'una manera o altre. És obvi que saltem respectant aquestes lleis de la mecànica, però ¿que tenen a veure aquestes lleis, amb la conversa col·loquial d'un entremaliat nen que salta?

Però aquesta contradicció anterior s'obvia perquè llavors, al haver causa/ motiu, els autors es salven remetent-se al cas 5 del "per" d'En FABRA (finalitat i causa simultàniament, és a dir, "Unió 0 +1"). A sobre, en opinió dels que la defensen, aquesta norma seria una aclariment d'aquest cas 5, que FABRA no va explicar gaire. ¿No serà simplement que no entenen els criteris d'En FABRA?. Primer se'l contradiu, després se serveixen d'ell, i finalment se'l fa el culpable.

Cert que FABRA no va aprofundir en aquest cas (veurem com es resol amb el cas d'"Unió 0 +1"), com cert és també que no va parlar mai d'aquets verbs d'actuació voluntària. Aquests verbs han estat un mal invent posterior, que lluny d'aclarir alguna cosa, ho ha acabat d'emmerdar.

En resum, la noció de Verb d'actuació voluntària permet que en casos predominantment "finalistes" (cas 1), es posi atenció en la seva limitada interpretació causal, per a magnificar-la i per a donar-los com del cas 5 d'En FABRA (=cas d'Unió 0 +1), que comporta "per". És a dir, **sostrau** casos del "per a", per a representar-los amb "per".

El criteri d'invariància

A "Menjar és estimulant" o "El saber no ocupa lloc" dos verbs fan el paper de subjecte/ substantiu. No és cap problema. A l'Annex "Els fenòmens, la psicologia, la matemàtica i la sintaxi" explico l'origen dels verbs com perspectives derivades d'un concepte estricte (=substantiu). Res ens impedeix doncs, reutilitzar el verb segons la seva funció substantivada original. És el que acabo de fer. "El menjar" (=substantiu) o "menjar" (=verb) són un mateix concepte vist des de dos perspectives diferents. Aquest canvi no afecta a la construcció sintàctica, que **és invariant** en relació a aquets altres aspectes.

Sigui per exemple el títol pensat inicialment per a aquest article, molt representatiu però massa dens, i assota una variació formal que diu exactament el mateix:

Equívocs lingüístics **per** utilitzar "per" i "per a". Criteris intuïtius, intrínsecs/ fenomenològics, **per a** utilitzar inequívocament els nexes "per" i "per a".

Equívocs lingüístics **per** utilitzar ... fenomenològics, **per a** la utilització inequívoca dels nexes "per" i "per a".

en la segona res m'impedeix el "per a", però en la primera haig de pensar en la relació de verbs d'acció voluntària per a saber si se m'autoritza el "per a". I si no pugués, i m'avingués segons la norma a canviar a "per", hauria d'analitzar si hi ha equívoc. Com en aquest podria haver equívoc (es podria interpretar de manera diferent a com vull), llavors m'hauria de decidir per la segona. Francament, no.

Cert que els idiomes, la gramàtica, la sintaxi, són paradigmes de l'excepció, de l'arbitrarietat. Però això no vol dir que sigui lo desitjable ni lo convenient. Però fins i tot la gramàtica i la sintaxi tenen invariable un cos suficientment extens, com es constata en aquests dos exemples anteriors de verbs retornats a la substantivació. Imaginem que no fos així, que tota la sintaxi canviés per utilitzar una forma o altre, un concepte o altre. Imaginem que el teorema de Pitàgores varies segons la grandària del triangle. És clar que no serviria per a res.

Aquesta norma, incomplible, és un exemple de no invariància. I per això és incomplible. Com s'ha vist, segons segueixi un substantiu o un verb, **la norma pot canviar** (el que no passa en una permuta similar, com la dels dos verbs anteriors en funció substantivada). I el que es pitjor, **segons el tipus de verb** (d'acció voluntària o no), **i segons el context gramatical també canvia**. En l'Annex "Matemàtica, Semiologia, i Semàntica" abordo molt directament la intrinsicitat i la invariància.

¿Perquè embolicar-se d'aquesta manera?

Potser perquè a COROMINES el "per a" li sembla un castellanisme, o si més no, li sembla un castellanisme el que s'utilitzi segons el criteri de traslladar l'ús castellà del "para". Ja he posat abans una frase seva, constatant la seva preocupació/ aversió als castellanismes. La norma podria voler deixar clara una diferenciació amb el castellà. L'actitud d'En COROMINES, és respectable, i fins i tot molt comprensible per la conjuntura històrica que va viure, la criminal repressió de la dictadura franquista. Però objectivament és insostenible*.

* NOTA: COROMINES era un erudit, circumstància que desenvolupa la memòria enumerativa, però necessàriament en detriment de la comprensió de les coses i de la capacitat de síntesi. És sabut, i es pot constatar dels seus escrits, lo malament que s'explicava. Aquestes circumstàncies d'enumerativitat dificulten separar les emocions del pensament, molt més que per exemple, un científic ho ha de fer davant la seva ciència.

Amb similar raonament, com en aquells anys no havien models masculins, s'hauria pogut proposar que a **les models** se les anteposés l'article masculí "el", amb la justificació que, com eren unes dones precioses, no podia haver confusió tot i l'expressió. Com llavors només els homes guanyaven honoradament diners, al dir-les en masculí, no es posava en entredit el model masculista del temps. Muntatges "lògics" d'aquests tipus eren els habituals d'aquells anys. ¿Què faríem avui amb models masculins i menys masclisme?

Potser també es volgués justificar la norma per l'habitual economia del llenguatge (per estalviar una lletra !quin sidral s'ha muntat!). I potser també per la tendència dels sons neutres del català, ben **poc útil per l'ambigüitat** que en resulta.

Pot ser COROMINES no feia construccions causals amb "per +infinitiu" (!sembla que ni això!). Però altre cosa és que tothom ho faci com ell. I altre encara més diferent, que no ho pugem fer d'altre manera que com ell ho feia. A més, l'idioma, per definició, evoluciona (sinó només hauria un idioma). ¿Què és un idioma, el que es parla, o el que alguns voldrien que es parlés? Un idioma **no es canvia amb prohibicions, sinó que amb solucions adients**.

Si es pretén normalitzar una situació, cal una perspectiva de futur i **perdurable**. Si és així, no passa res amb que alguna pràctica anterior s'hagi de canviar. Ni cal interpretar aquests canvis com errors del passat. Sembla però, que s'ha fet una norma **intentant justificar una part del passat, sacramentalitzant-lo, i oblidant-se de part del passat, del present i de tot el futur**.

.12 NECESSITAT DEL PER A +INFINITIU

Però apart de les deficiències d'aquesta norma, lo més contundent és la realitat dels molt casos ambigus que **exigeixen** l'ús alternatiu del "per" o del "per a", segons que respectivament, volguem donar a la frase, un enfocament causal o un enfocament de efecte. SOLÀ ([3] "A l'entorn ..."; pàg. 79) diu que només hi ha una frase on cal el "per a", per a diferenciar-la del "per":

Pisos **per** llogar (=pisos construïts però **pendents** de llogar)

Pisos **per a** llogar (=pisos en projecte o en construcció, que es voldran llogar)

Però, si hem de dir obligadament:

Li he comprat un llibre **per** regalar-li (sense poder posar "a" en cap cas)

¿com distingir quan **desitgem** fer-li un regal (i li anem a comprar amb il·lusió) (⇒ enfocament de l'efecte/ d'intencionalitat; "per a"), o pel contrari, hem hagut de gastar els diners per l'**obligació** de quedar bé amb ell/a (⇒ enfocament causal; "per")? Hi ha la mateixa necessitat amb l'expressió que recull FABRA i que comentaré ("Un missal lo qual volem **per a** trametre a nostre primogènit").

És fàcil fer-ne unes quantes sense ni buscar-les pels llibres.

"Hem arribat d'hora, **per** anar amb ell". (⇒ explicació: per anar amb ell, no ens hem perdut i hem arribat d'hora)

"Hem arribat d'hora **per a** anar amb ell". (⇒ intenció: hem arribat d'hora, per a poder marxar amb ell)

o

"Ha guanyat diners, **per** fer esport", (⇒ explicació causal: "Ha guanyat diners com esportista professional")

"Ha guanyat diners **per a** fer esport", (⇒ intenció/ definició: "Ja té els diners que li permetran fer esport")

o

"Soc aquí **per** robar", (⇒ explicació causal: òbviament, esta empresonat)

"Soc aquí **per a** robar", (⇒ intenció/ definició: és al carrer i a punt per robar)

Si per complir la norma, escrivim

"S'ha aprimat **per** menjar dolços"

s'interpretaria que els dolços aprimen. Doncs no! S'ha aprimat (amb un règim amb uns determinats fàrmacs), per a poder menjar dolços, i així una cosa compensa l'altra. Un cop més, la norma "per +infinitiu" impossibilita diferenciar ambdós casos, és a dir, és **equivoca**, i en conseqüència no convenient. Cal doncs posar "per a":

"S'ha aprimat **per a** menjar dolços"

Si per complir la norma s'escriu:

"Escriu **per** comunicar".

algú que acaba de parlar pel "mòbil" (o pel "fixa") podria pensar que escriu perquè comunicaven ... Cal doncs poder dir:

"Escriu **per a** comunicar".

¿Qui ens garanteix que, qui ho escriu respecta la norma, i que no construeix enfocaments causals amb "per +infinitiu"? No és doncs suficient que un mateix s'avingui a aquesta hipòtesi.

¿Què m'impedeix voler-me expressar directament amb les construccions anteriors (i no haver d'anar a consultar una llista que no se sap quina és), i haver de posar-me a pensar si pot haver equivocat, i si és el cas, haver de pensar construccions alternatives com "Pisos per a lloguer" o "Pisos de lloguer"?

¿És raonable, pretendre que en cada cas hàgim d'analitzar si una o altre possibilitat és interpretable, per a **deduir** quina és la interpretació vàlida? I si les dos són possibles ¿què fem? Ens ho podem intentar imaginar, però ¿i si ens **equiviquem**? ¿Què és el llenguatge, un mitjà de comunicació, o un joc d'endevinalles?

¿Per a què serveix el llenguatge, per a parlar i entendre-n's, o per a que cadascun digui la seva i intenti **imposar-la** als altres? Si el "per a +infinitiu" s'està dient des del segle XV (!prop de mig mil·lenni!), si és necessari, i si ni tant sols és un castellanisme, llavors, ¿quin argument hi ha per a restringir-ne l'ús?

¿Amb quina autoritat es pot dir:

"Per a": **mai necessari** davant infinitiu; ... **prohibit** davant infinitiu final.

(COROMINES, en SOLÀ; A l'entorn ...; pàg. 74)? ¿Perquè hem de recordar permanentment el que és un "infinitiu final",

un "sintagma", un "verb d'acció voluntària", etc, etc, etc, tots ells conceptes que **mai trobarem pel carrer?**

Ens pretenen **restringir** l'idioma a un conjunt estàtic, a **un conjunt de frases fetes** de determinades persones, que són les úniques amb "saviesa" per a formar frases. Un idioma és una eina, un sistema que resulta de combinar paraules/conceptes, amb uns criteris d'ús universal, possibilitadors de representacions clares i inequívokes de qualsevol realitat i/o pensament. Aquesta **rigidesa**, aquesta intolerància, pot ser és una causa important de que fugim del nostre propi idioma, buscant en els altres (anglès en general, castellà en el "per - per a", ...), el que no ens deixa el nostre.

Amb independència que sigui molt o poc emprat, la utilització del "per +infinitiu causal", és una pràctica sana, atès que crea un **ús biunívoc i no un ús polisèmic i/o de polidenominacions**. A més, és un contrapunt inequívoc a "per a". No només **és necessari** construir amb "per a+infinitiu causal" per a parlar amb propietat, sinó que a més **és convenient** fer-ho així. Amb total independència de com ho faci el castellà.

¿Com és que per altre banda estem incorporant centenars de paraules totalment noves? El fet és molt més incoherent, quan s'admeten tot tipus de **patriòtiques pseudometamorfitzacions d'estrangerismes** ("futbol", "eslàlom", ...) que a més **s'enfronten a l'universalització i el respecte a l'origen**, en lloc de deixar respectuosament "football" i "slalom". O com a mínim, de respectar la interpretació conceptual fent la traducció ("balopeu", "zigzagueix").

.13 CONCLUSIÓ PARCIAL D'AQUESTA PART

Ja té **confirmada** la sospita de l'inici "Si no s'encerta amb cap solució ¿no serà perquè la solució està per altre lloc?". Ja sap que cal marxar d'aquest parany perquè:

- La norma és **antiintuïtiva**, doncs el català més **autèntic** ens acostuma a afegir alguna "a", quan representem un efecte concret, una finalitat. A més, els verbs de moviment demanen "a", i com aquets verbs són predominantment d'Actuació voluntària, en el "per a" següent la norma demana treure la "a". A un lloc cal afegir-la, al costat ens fan treure-la. Per això, uns i altres, d'una o altre manera, defugen la norma, **mantenint** la "a" del "per a".
- La norma **no respecta la invariància**, el que la fa poc útil/ pràctica.
- La norma, és plena d'**indeterminacions**, d'ambigüitats, i el que és pitjor, de **contradiccions internes**.
- La norma **impedeix distingir i parlar amb propietat**.
- La norma **agreuja** el problema, prou important, de la **similitud fonètica entre el "per" i el "per a"**.

¿Perquè no existeix aquest problema al francès o al castellà? Possiblement perquè "por" i "para", i "par" i "pour" son parelles de sons vocàlics oposats (o ↔ a) i (a ↔ u), mentre que el català juga amb els dos sons més pròxims (e ↔ e/ a), que a més, encara s'aproximen més al so de la **vocal neutre** entre ambdós vocals.

A l'Annex de la Semiologia exposo com **l'eficiència del pensament pot dependre d'una simple opció semiològica**. Per exemple, la numeració decimal (o la binària, octal, hexadecimal, ...) ens permet fer-ho tot, però la numeració romana quasi res. Aquesta norma és altre bon exemple **d'opció desencertada**, i de les conseqüències negatives que ha originat. Amb e ↔ e/ a el català va triar la pitjor opció semiològica, però la norma ho empitjora encara més.

Tot i que és clara la necessitat de marxar de la norma actual, no s'ha de preocupar. Ja ha vist que té una alternativa prometedora, la fenomenològica. Per això ja li he resumit d'entrada, abans de posar de manifest l'irreversible naufragi actual. Ara aniré a detallar aquesta alternativa fenomenològica.

I després aniré més al detall, a la base, amb els Annex. Especialment el del Diccionari universal* (=DU), perquè la solució, tot i que vaig elaborar-la molt ràpidament, no resulta d'una inspiració divina. Ni molt menys. Però a més, les perspectives semiològiques, semàntiques, i cognitives subjacents als DU, poden aportar **solució a molts altres problemes** actuals del llenguatge, que suportem estoicament com servituds inevitables, perquè **ni ens imaginem que es poden resoldre**. I també es poden resoldre molts altres problemes de **l'ensenyament, i de la comunicació** (classificació i recuperació de la informació, "browser's", "hipertexts", ajuts, traduccions automàtiques, ...).

* **NOTA:** Diccionari semàntic (DS), Diccionari universal (DU, DICUC), ... és el nom donat en aquells anys al simulador/ programa informàtic que gestiona el nucli del Sistema conceptual.

.2 ELS FENÒMENS, I EL DESLLORIGADOR.

Convé abans que res, **conscienciar i posar noms**, i/o precisar, unes **abstraccions dels fenòmens** que des de sempre té davant els ulls. Pel mateix li semblaran obvietats, només s'haurà d'esforçar en llegir-les, però no en entendre-les, ni menys encara en recordar-les. Li serviran per a el "per" i el "per a", però també per a moltes altres situacions d'anàlisi de la realitat que li envolta, sigui material, de l'individu (=comportamental), o de la societat.

Causa i Agent (=origen/ antiimatge)

La "**Causa**" és l'**entorn fenomenològic**, existent prèviament, que possibilita i explica (¿perquè?) la realització d'un fenomen. Un "entorn" pot ser espacial/ geogràfic, o abstracte. Per exemple les "males companyies" o "l'entorn del Barça". La Causa és com una acció indirecta, a control remot. Inclou doncs:

- les **Condicions d'existència** (=lo existent prèviament),
- les **Condicions ambientals**, com un **Mitjà**, i
- sovint pot considerar-se inclòs a l'**Agent** (=condició operativa). Altres vegades fins i tot coincideixen. I altres poden percebre's separadament, però en tot cas són conceptualment contigus (l'agent també és previ i possibilita-ho com la causa).

Potser no havia pensat mai, però el concepte "Condicció" és essencialment fenomenològic. Sense fenòmens no parlaríem de condicions. El mitjà i l'agent són dos casos particulars/ específics de condicions, tot i que, com paraules, no se semblen en res entre elles. Si recorda que "el fin (=el efecte) no justifica los medios" s'adonarà que "mitjà" ha d'estar precisament aquí.

Causa és impersonal. Si s'ho mira des de la perspectiva comportamental d'una persona, a la causa li dirà **Motiu** (=causa conscient). És exactament el mateix, però referit a un àmbit més específic. Per això, sovint s'intercanvia "causa" i "motiu".

Col·lateralment, doncs són conceptes independents de Fenomen, podem recordar que, **Entorn, Ambient** (=entorn fluid i/o real, embolcallant i influent), i **Àmbit** (=ambient conceptual/ subjectiu, temàtic, d'activitats, ...), són conceptes relacionats, progressivament més específics. És a dir, cada un inclou als següents.

Medi (=substància possibilitadora de fenòmens), és per definició, d'aplicació exclusiva i específica als fenòmens. És a dir, és una restricció als fenòmens de conceptes com Entorn, Ambient i Àmbit. Qualsevol dels tres és més genèric que Medi. Per això "Medi ambiental" és parcialment redundat, com si diguéssim "Ambient fenomenològic ambiental".

Al fixar-nos més detingudament en les condicions ambientals (=medi), on apareixen els **Mitjans**, ens adonem que aquets poden ser:

- mitjans **instrumentals** (=giny per a una finalitat/ efecte), com un catalitzador o qualsevol eina;
- mitjans ambientals **espacials** (=a través de, ...),
- mitjans ambientals **temporals** (=durant, amb ocasió de, ...), i
- conjunturals (=concurrentment amb, ...).

L'Acció i la Manera

L'**Acció** és la part que s'abstrau del **canvi** fenomenològic. És una percepció poc subjectiva, poc elaborada pel pensament. És el que primer percebim dels fenòmens, el que ens impacta, el **canvi**.

Si l'acció ens la mirem des d'una perspectiva analítica (i per tant més subjectivada), és quan pot aparèixer el Procés. Un "**Procés**" és un "Fenomen" descomposable en estats progressius i distingibles. És a dir, suposa una Acció fraccionada (i uns Efectes igualment fraccionats, Efectes que per l'encadenació, són l'Agent pel sots Procés següent).

Si aprofundim en l'anàlisi, com una mateixa acció/ procés té estats intermedis, podem fer aquesta acció global de **maneres** diferents. Es diu **Manera** a aquesta diferenciació, i **Procediment** a la Manera/ forma concreta de processar.

Per exemple "saltar". L'acció de saltar és un procés complexa que pot ser analitzat al detall, veient com es prepara el salt, com l'iniciem, com passem l'obstacle, com caiem, ... Això obre **múltiples alternatives**, diversos procediments/ tècniques d'executar un salt. Així, ho podem fer a peus junts i sense carrera, o a la carrera. I en aquest darrer cas, passant l'obstacle de front, a la tisora, amb el rodet ventral, a l'estil "Fosbury", ... (!cinc maneres diferents!). Si preguntem per la manera, estem demanant que se'ns diferenciï aquesta diversitat, quin procediment/ tècnica hem emprat. Vostè està possiblement fart de sentir parlar de tècniques, de procediments. Són maneres diferents de fer un mateix procés global, on habitualment cal escollir la manera **més eficient** de fer-ho.

Per exemple: els estils/ tècniques de natació (Crawl, esquena, papallona i braça); les maneres d'anar a Mallorca (nedant, a vela, amb vaixell, amb avió); "¿De quina manera?"; "¿Per quin procediment?"; "Amb quina tècnica"; "A la manera de ..."; "Les maneres de cuinar el bacallà són: a la pil-pil, a la catalana, a la biscaïna, ...". La "manera" aporta riquesa i diversitat dins un mateix fenomen/ procés, i sobretot la possibilitat de millorar-lo. És un **concepte metodològic**, que dona pas a conceptes com tècnica, estratègia, eficiència, ...

L'acció és **intrínseca** respecte del fenomen, és a dir, és **una característica pròpia, interna, objectiva i indissociable** d'ell. La manera és **extrínseca**, i sovint requereix d'una apreciació (\Rightarrow subjectivitat). Per aquesta extrinsicitat, sovint, quan diem "**forma**", hauríem d'haver dit estrictament "manera". "¿De quina forma es fa?" \Rightarrow "¿De quina manera es fa?". La manera és extrínseca (= **una característica externa, ocasional, dissociable**) i d'aparença canviant, pel que es confon amb la forma (= **aparença externa**) del fenomen.

La manera està **directament condicionada** per la **causa** (les condicions ambientals) i per l'**agent** ("cada maestrillo tiene su librillo"). A aquell que té bones maneres, li diem mestre, expert, virtuos, ... A la matemàtica s'expressa més breument:
Manera = f (Causa, Agent)

¿Per a que ens serveixen habitualment tots aquets conceptes? Aviat estarà d'acord que són la clau per a **explicar raonadament** (causa, manera, ...) i/o **justificar/ argumentar** (motiu = causa conscient) qualsevol cosa, és a dir, qualsevol fenomen/ fet/ succés.

Fins ara no he dit res més que **obvietats**, sense quasi moure'm. El lector no s'ha hagut d'esforçar gaire per seguir-me doncs no he dit res que no conegués. He acabat on he començat, voltant sobre el mateix, però **relligant** conceptes. Precisament això és lo important, perquè pot substituir "obvietat" per "**intuïtiu**". Però encara hi ha més.

Efecte (=Destí/ Imatge)

L'"Efecte" fenomenològic és, també **intuïtivament**, la part més **separable** pel pensament, de les parts estructurals d'un fenomen. La causa/ agent poden tenir **interdependències** amb l'acció/ manera, però l'efecte és **residual**, relacionat **unidireccionalment** amb els anteriors. És també així a la realitat: el fenomen és dinàmic, però els efectes sovint resten estaticament. Totes les històries (de l'home, de la terra, de l'univers) s'han pogut fer a traves de l'estudi dels efectes estatificats (=els signes fenomenològics).

Pel contrari, a l'altre banda, com em vist, sovint és difícil separar totes les altres parts estructurals d'un fenomen: l'agent, de la causa, i fins i tot de la manera, ..., i sovint coincideixen entre ells, o hi ha dependències directes.

¿Què és una "**Definició**"?, és una "**restricció**" de conceptes prèviament definits. Per exemple en "¡Fes el favor de definir-te!", ens demanen que ens restringim, que optem, que elegim una d'entre varies alternatives. Si definim l'efecte, estem restringint l'efecte.

¿Què és una "**Finalitat**"? És una "**Definició d'intenció**", és a dir, una restricció intencionada (= "**conscient**" / "**voluntària**") d'un Efecte desitjat. Finalitat és doncs un concepte **inclòs** en Definició i en Efecte, és a dir, **més específic** que els dos. Com si fos un **fill**, jeràrquicament. Si no s'havia adonat, intenti enrecordar-se, però en qualsevol cas, segueix essent una obvietat com totes les anteriors. Veurem més endavant els equívocs que generen les polidenominacions polisèmiques d'aquest concepte ("El criteri de COROMINES - SOLÀ", "Definició d'estadística")

Finalment, em veig obligat a parlar d'"**Àmbit de validesa**", per causa dels "Criteris d'En FABRA" que veurem (el cas 2 del "per a"). És el que a vegades es diu "Domini (=entorn dominat/ controlable)". L'"**Àmbit de validesa d'una afirmació**" és una **definició**, una **restricció**, de l'entorn on es compleix, en funció de l'afirmació. No es fa una definició directa, sinó que indirecta, definint un **efecte** (=l'àmbit on es podrà utilitzar/ aplicar).

Afirmació/ Dominador/ ... \longrightarrow Àmbit de validesa de l'afirmació/ Domini/ ...

Això és independent que aquest "Àmbit" resultant, al utilitzar-ho/ aplicar-ho, formarà part de les condicions d'existència d'aquest nou procés aplicatiu (\in causa). Per exemple, és freqüent parlar de l'"Àmbit de validesa d'una llei i/o norma" (se li diu més habitualment, àmbit de "vigència" o àmbit de "compliment"). Això és rebuscat, però si reflexiona veurà que també és obvi.

Així doncs, hem voltat sempre per un **efecte restringit**, restringit amb definicions/ declaracions/ intencions, com per exemple amb una finalitat o un àmbit de validesa. ¿Per a que ens serveixen habitualment tots aquets conceptes? La contesta és obvia dels mateixos conceptes: per a definir, declarar, restringir, ... l'**efecte**. Sempre estem en l'efecte, en el **destí**, en la imatge (si el fenomen és abstracte).

Un costum inconvenient

Tot al contrari del que succeeix a la realitat, la lingüística **superposa** reiteradament l'acció i l'efecte, proposant l'abús d'una mateixa denominació per a tots dos, el que porta a confondre'ls. Obri per on vulgui qualsevol diccionari i veurà reiteradament l'efecte com segona accepció, homònima amb l'acció.

- Equipament, equipació, o equipatge, com li vulgui dir, és el procés per a assolir un "equip" resultant (=l'efecte). Però sovint es parla d'"equipatge" (en un viatge), i d'"equipament" (esportiu), en lloc d'equip.
- Instal·lació, instalatge, o instal·lament, com li vulgui dir, és el procés de muntatge per a assolir un "instal·lat" (=l'efecte), no la "instal·lació".

El català té tres terminacions, "-ció", "-atge", i "-ment", característiques i quasi exclusives del procés. L'efecte té les seves, i a més inequívocament especialitzades (veure l'Annex "Diccionari universal. Estratègia relacional").

El llenguatge, la gramàtica, no només no és un instint com proposen alguns, sinó que ben al contrari, són **repressors** d'instints com la intuïció. Del que ha d'ésser conscient el lector és que per a agafar la perspectiva fenomenològica, s'haurà d'oblidar d'altres perspectives, i **recuperar intuïcions** oblidades, fins i tot de quan era un nen.

Conclusió

També és obvi que aquest segon grup de conceptes relatius a l'efecte, **mai serveixen** ni per a explicar ni per a justificar, que era la clara utilitat dels conceptes anteriors. Tenim doncs dos grups de conceptes, **intuïtivament compactes** (=intrínsecament relacionats) dins cada grup, però també **intuïtivament separats** entre ells. Les dos característiques (relació - separació) ho són, tan **intrínsecament** (llevat és clar, que tots dos grups són integrants no separables d'un fenomen), com en la **pràctica** i en el **context**. I finalment, tret aquets dos grups anteriors, **no hi ha res més** en un fenomen.

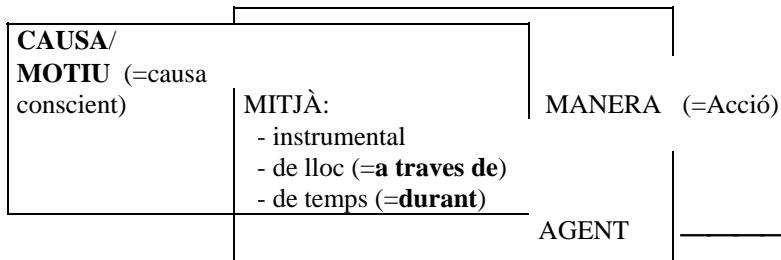
El desllorigador del "per" i del "per a"

Com possiblement ja s'imagina, aquets dos grups contrastats (causa, mitjà, ..., justificació/ explicació raonada ↔ definició de l'efecte, ..., intenció, finalitat), ens serviran precisament per a:

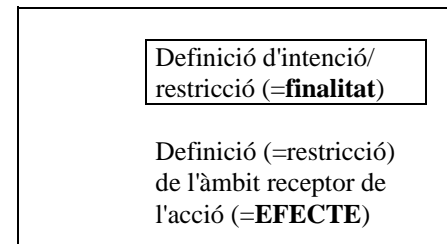
- **entendre**, respectivament, les normatives existents del "per" i del "per a",
- crear una normativa **clara que diferenciï** ambdós casos,
- substituir amb **criteris intuïtius i comprensius**, els actuals criteris **enumeratius, ambigus, i fins i tot equívocs**, de manera que fins i tot es pot **generalitzar** la normativa actual, és a dir, cobrir casos encara no previstos.

Ara caldrà veure **com s'apliquen** aquets criteris, i si efectivament, són desllorigadors de lo enllorigat durant segles. Intentaré convencer-lo amb **uns quants exemples**, que si passem a analitzar-los amb criteris intuïtius/ fenomenològics, la solució ens sortirà **espontàniament**, i no ens equivocarem mai. ¿Miracle?, no, simple **adequació**.

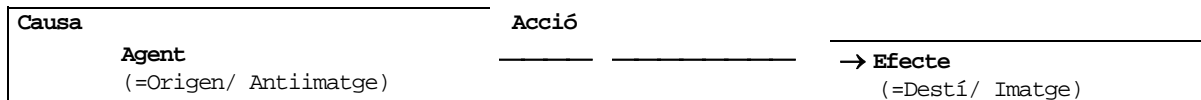
CAS 0 PER

CAS 1 PER A

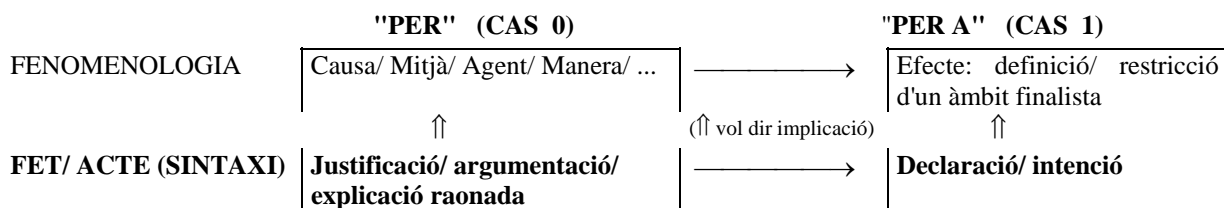

Si superposa mentalment el diagrama anterior amb el de l'inici (l'"Acció" es correspon amb la "Manera"), és fàcil que aquest segon diagrama li sembli clar i raonable, és a dir, intuïtiu. Per això li repeteixo aquí sota, el diagrama de l'inici.

Apart de la perspectiva fenomenològica, també he parlat d'utilitat (¿per a que serveix?). Això ens obre una altra perspectiva, més egocèntrica*, més personal. Aquesta segona perspectiva, **conscient/ subjectiva**, possibilita una **analogia**** amb l'anterior perspectiva fenomenològica.

Per això li he posat en el diagrama, el títol de "Fet/ Acte". Lo de "Sintaxi" és perquè aquesta disciplina convencional/extrínseca descriu preferentment* fets i actes***. Una analogia és també **intuïtiva**, així que seguim en l'àmbit de lo intuïtiu, siguin fenomenològic o factual. Si considerem els dos grups anteriors, i l'analogia esmentada, tindrem:

En primer lloc, ha de tenir clar que qualsevol dels dos casos 0 i 1, són cadascun d'ells **un sol cas**. És a dir, no té sotscasos. Per exemple, en el cas 0 hem vist diversos conceptes: causa, mitjà (i dins aquest, si és d'espai [=a través de] o de temps [=durant]), manera, explicació, justificació, ... Però si adopta adequadament la perspectiva fenomenològica i s'acostuma a exercitar la intuïció, com **estan estructurats/ relacionats, qualsevol dels conceptes d'un grup, implica els altres**. En conseqüència, escollint un qualsevol de cada grup, tindrà un criteri suficientment vàlid per a tot el grup.

És a dir, no cal enrecordar-se de tots aquets conceptes, només recordi **el parell de conceptes que més li convinguin (un per a cada grup)**, i **els altres li apareixeran sols**. Lo important és recordar que és un **esquema excoent**: Causa (o Mitjà, o Motiu, o Justificació, o ...) ↔ Efecte (o Intenció, o Restricció, o Finalitat, o ...) En els Annexos li explico millor el perquè d'aquesta inferència.

* NOTA: Veure Annex A0 sobre la Sintaxi.

** NOTA: Per exemple, "abans" (=antes) i "davant" (=delante), i "després" (=después) i "darrera" (=detrás) són dos parelles d'analogies entre el temps (abans - després) i l'espai (davant - darrera), que les permutem contínuament sense cap problemes, i de tal manera que sovint oblidem quins són els de temps, i quins els d'espai.

*** NOTA: Un "**Fet**" és una agrupació, en conseqüència subjectiva/ convencional, de fenòmens interrelacionats i contemporanis. "**Acte**": fet realitzat per una persona. "**Actuació**": una Acció quan està feta per una persona, és a dir, l'acció d'un Acte. En conseqüència "Actuació" és l'Acció associada (= "Terminació/ Percepció d'utilitat") a "Acte". Sovint **caldría dir Actuació i no Acció**.

Com no és fàcil trobar exposicions tan **bàsiques**, i alhora tan **estructurades**, val la pena completar-la amb quatre conceptes més, que ens acabaran per aclarir tots els conceptes més bàsics de la fenomenologia, transcrits de [9] i [10] com quasi tot lo anterior. Un "**Succés**" és un fet precedit i seguit d'altres fets, és a dir, un interval delimitable de Fenòmens interrelacionats i contemporanis. Una "**Circumstància**" és un conjunt de fets/ successos coincidents i personalitzats. Una "**Conjuntura**" és un conjunt temporal de circumstàncies de l'entorn. Tenim doncs altre progressió de conceptes progressivament més específics a partir del concepte "Fet".

.3 CAS 2 NEXE "SEMÀNTIC"/ "NO FENOMENOLÒGIC" ("PER").

Si s'entreté observant els "per" i els "per a", aviat s'adonà que hi ha casos que no corresponen a cap dels dos casos 0 i 1 anteriors. Si encara s'entreté més, podria fer la següent agrupació

- .20) Nexa entre un concepte i el seu **atribut/ característica** associat, o **alternança**, o **fraccionament/ distribució** entre dos conceptes simples i/o compostos;
- .21) **Abusos/ llicències** literàries, com metàfores, usos de sinonímia i polidenominació, ...;
- .22) **Omissions** o abreviacions, fetes per **comoditat**; o pel contrari, **afegits** innecessaris;
- .23) Contempla **frases fetes** (on només hi ha una **interpretació global**);
- .24) **Combinació**/ coincidència d'altres casos anteriors.

Veurem que darrera les aparences només hi ha un cas, el 20. En la resta, els abusos, omissions, frases fetes, ..., són un emmascarament d'algun cas anterior 0, 1 o 20. I el darrer 24, és una combinació dels tres casos estrictes (0, 1, i 20).

El cas 0 i tot el cas 2, s'expressen de la mateixa manera, amb "**per**". Veurem que aquesta igualtat també és coherent amb la intuïtivitat (hi ha algunes coincidències/ proximitats perceptibles entre els casos 0 i 2, que es van remarquant en els exemples). Pel contrari, mai el cas 2 s'assembla a l'1.

Si d'uns fets establím uns quants casos dispersos, per exemple set, i fem un vuitè cas amb la resta, que és el sac de mals endreços, haurem fet una **típicació**, i parcial (perquè ens manca endreçar el sac dels mals endreços). No haurem fet una classificació, perquè una classificació implica una estructura **completa, excloent, i de síntesi**.

Si només tenim dos casos, ben estructurats com els anteriors 0 i 1, excloents, i complementaris dins la fenomenologia, la resta, és a dir, el **complement**, no pot semblar desendreçat. Així podem parlar d'una tercera classe de cas, el cas 2, segons el criteri que no és ni el cas 0 ni el cas 1. La perspectiva fenomenològica permet **definir per ell mateix** aquest tercer cas, fins i tot sense que existissin els anteriors. És el cas "no fenomenològic" (=exclusivament semàntic).

Així que ja tenim una **classificació estricta en tres casos excloents**, i que cobreixen **tots els usos sense forats**.

Cal fer un comentari, doncs m'ha sorprès. Si repassem els casos presentats en les diverses gramàtiques i/o llibres, veurem com es van adscriure als casos 0 i 1 ja vistos, tot i que sense arribar a un recobriment total. Però tots aquets sotscasos del 2, ni el 2 en el seu conjunt, no es tenen en compte. **Són desconeguts**. Només hi ha l'excepció de la Unió dels casos 0 i 1, que per exemple, és el cas 5 del "per" d'En FABRA. És cert que no he buscat gaire. Més ben dit, res més enllà dels llibres que em van passar (els de la bibliografia), així que pot ser algú ho hagi tractat, però en qualsevol cas no sembla gaire conegut.

La manca d'atenció explícita de les normatives a aquest cas 2, **dona lloc a tot tipus d'ambigüitats**, com anirem veient.

.30 NEXE EXCLUSIVAMENT SEMÀNTIC/ NO FENOMENOLÒGIC (CAS 2)

Nexa amb un atribut/ característica associada

Suposem una afirmació tan simple com que "el marit de tal és idiota". És un coneixement simple del tipus "a∈B", és a dir, una relació de pertinença ∈ d'un element "a" a un conjunt "B". A la lògica matemàtica se li diu un "Predicat de primer ordre", denominació **bastant menys transparent**. La gramàtica ens porta al paroxisme de la **fosquedat** amb expressions com:

"(La Pepa) té un idiota **per** marit".

on "marit" explica/ caracteritza la possessió ("té") de la Pepa. El que posseeix la Pepa, "un idiota", té la característica/ propietat de marit (o el marit té la propietat de d'idiotesa). En aquest cas és una caracterització funcional/ familiar. És a dir, un **atribut**. Evidentment, no hi ha intenció, finalitat, ..., ni justificació, causa, motiu, ...

És a dir, darrera d'aquestes expressions, el "per" serveix simplement per a **vincular un atribut complementari** a algun concepte. O per a relacionar **dos conceptes alternatius**. El "per" **no té cap interpretació** per ell mateix (manera, causa, justificació, ..., del cas 0 ↔ definició, intenció, finalitat, ..., del cas 1), sinó que només hi ha la interpretació que emergeix del/s concepte/s vinculat/s. En aquest cas que "el marit de la Pepa és idiota".

En alguns casos es percebeix alguna argumentació molt feble (⇒ causa, ...), però **mai cap definició/ intenció**.

Ja hem vist:

"Pisos **per** llogar" = "Pisos construïts però **pendents** de llogar"

on "per llogar" no és ni Causa/ justificació, ..., ni Efecte/ intenció, ..., sinó que és un **estat** temporal, és a dir, és un atribut circumstancial. Igualment

"Tinc tres noies **per** casar" (=Tres noies solteres/ pendents de casar) (indica estat/ atribut/ condició, com dir simplement que les noies **pertanyen** al conjunt de les dones cassables)

Altres més, la podria haver escrit una mica més amunt:

La manca d'atenció **per** cap normativa

"No em queda res **per** vendre" (= ... res a vendre = "No en resta res vendible" = "El que tinc **pertany** a lo invendible")

"Atès el seu l'interès personal **per** la lingüística, li recomano ..."

Podria substituir-se el "per" per "amb", "a", ... (una polidenominació, quelcom no greu en si mateix, però que porta a les polisèmies de "amb", "a", ..., que és lo problemàtic). Estrictament no hi ha intenció, definició, ..., ni justificació, causa, motiu, ..., sinó que simplement es matisa (=atribut) el tipus d'interès. Hi ha una causa/ motiu, però no és "la lingüística" que segueix al "per", sinó que tot el conjunt "Adés l'interès personal per la lingüística".

"(Multiplicació) **Per** 10".

És una **abreviació** de "multiplicat per ...", expressió que s'entendria igual si es digués "multiplicat amb ...", "multiplicat segons ...", ... Sigui "per" 10, o 9, o 8, o ... es un **atribut**, doncs matisa el tipus de multiplicació.

"**Per** impensable que sembli ...".

"impensable" és un **atribut**/ característica (la impensabilitat/ excepcionalitat), només que en aquest cas està referida a un concepte **implícit**, del context, que **s'ha omès**. El concepte implícit omès és un fet, que els dialogants han de conèixer. Així tindríem

"Tal fet, **per** impensable que sembli,".

Quan hi ha omissió, **calen suposicions** encertades, i **costa molt més de percebre** la classe de cas a la que correspon.

Nexe d'opcions alternatives. Polisèmies i polidenominacions de les preposicions

Com nexe entre **opcions alternatives** (= "en lloc de"), per exemple, la frase que està escrita més a baix, i altres com:

"... intercanviable **per** altres ... o **per** cap"

"Un **per** l'altre, ..."

"Et canvio duros **per** quatre pessetes

En tots aquets casos, d'atribut i d'alternança, "per" **només té incidència semàntica** (o si es vol, gramatical). Només fa de **nexe**, però **totalment neutre** fenomenològicament i sintàcticament. Traduït a la perspectiva sintàctica/ factual/ conscient, és un ús del "per" **independent del verb, o de l'acció/ actuació representada** per aquest verb.

Com **malaauradament** no hi ha biunivocitat en l'ús de les preposicions (⇒ polisèmies i polidenominacions), molts casos de "per" són opcionals, **intercanviable** per altres preposicions (**com, de, amb, segons, a, ..., en lloc de, ...**) o per cap preposició. És a dir, hi ha un ampli marge d'usos de "per" com preposició ambivalent/ intercanviable. Aquesta ambigüitat és altre qüestió, **independent** d'aquesta proposta, que explico breument:

La **manca de biunivocitat** en el llenguatge, i no em refereixo a les llicències literàries (metàfores, ...) on aquestes llicències són la seva essència irrenunciable, són un greu **inconvenient pel correcte funcionament del pensament, i per a la maduració de la comprensió en el nens**.

Fenomenològicament, ni s'hauria de diferenciar entre "conjuncions" i "preposicions", ni en cap cas és adient aquesta segona denominació (¿perquè no "postposició"?). Caldria parlar de "**nexes**", tal com faig, per a **prioritzar la relacionabilitat** abans de qualsevol altre característica extrínseca. Caldria convenir **biunivocitat** entre nexes i realitat. I apart dels nexes, caldria distingir les **operacions** entre conceptes (com les Unions que veurem). Però això és altre qüestió. Arreglar aquesta disbauxa és un repte pel segle vinent, tal com avui la ciència ja no pot escriure en vers (veure la NOTA del "vers" a "Reflexions finals").

Nexe fraccionador/ distributiu (per =entre)

"Quilòmetres **per** hora" = "Quilòmetres **cada** hora" (per =durant, també cas 0).

"Dividit **per** tres" = "Dividit **entre** tres".

A més, en aquestes frases fetes, **no s'hauria d'emprar "per"** en cap cas, ja que és **font de greus equívocs** respecte la multiplicació. Caldria dir en el seu lloc "**cada**", "**entre**" "**dividit per**" ...

Tot això no els importa gens als lingüistes, però als nens, i als adults, els **produceix seriosos conflictes de comprensió**. Per exemple, un concepte tan bàsic i domèstic com el KW x h, quasi tothom ho associa a KW/ h (una magnitud inútil), pel que el consum elèctric (o del gas) és l'únic càlcul que escapa a qualsevol "ama de casa".

"Consultable **per** (part de) la resta"

"Utilitzable **per** qui vulgui/ **per** qui ho desitgi/ **per** tothom"

L'ús es **reparteix** per la resta, per qui vulgui, per qui ho desitgi, per tothom. Això no impedeix que si li donem un enfocament fenomenològic, l'equivalent, **igualmente correcte**, seria amb "per a":

"Consultable **per a** la resta"

"Útil **per a** qui vulgui/ **per a** qui ho desitgi/ **per a** tothom"

Frase feta, omissions, afegits innecessaris.

Sovint apareix la característica de "**frase feta**", una previsible fossilització abreujada d'alguna expressió inicialment més llarga. És a dir, caldria un estudi etimològic. En tot cas, com és una frase feta, ja he dit que **només admet una interpretació global**, no una anàlisi del "per" per separat. "No n'hi ha per tant", "Anem per feina".

Del cas d'**omissió** no hi ha res a dir: serà el que correspongui en la seva versió completa. Si algú es menja les paraules, malament per a tothom. En la parla, es justificable doncs a més hi ha el context, o sobretot som a temps de preguntar-li. Però en un escrit, quan amb els tractaments de text informàtic avui és una trivialitat escriure i corregir, **no és justificable** (em remeto a l'anterior comentari sobre l'inconvenient d'un llenguatge com un joc d'endevinalles).

"**Per favor**" = "Si us plau"

És una frase feta (i un castellanisme), un "fòssil" d'alguna manera (¿com?: fent-me un favor) i argumentació ("!Li prego humilment que em faci aquest important favor ...!"). És veu la proximitat entre aquest cas i el cas 0, que explica/ justifica el "per" en tots dos casos.

Una frase feta, un ús sinonímic, i una ommissió:

"**Per Deu**" = "En nom de Deu" = "Per (l'amor de) Deu"

Com a l'exemple anterior. Indirectament hi ha una argumentació ("Per l'amor de Deu"). També té subjacent l'**alternativa**: si no ho fas per tu, fes-ho per Deu.

És difícil separar ambdós sots casos (omissions i frases fetes). Habitualment les frases fetes resulten clarament d'omissions. I sovint coincideixen aquets casos, amb el cas anterior de nexa semàntic exclusivament.

"**Per exemple, ...**" = "A manera d'exemple, ..." = "Com exemple ..." = "Exemple: ..." = "L'exemple, ..."

Frase feta. Veiem la possible coincidència amb "Manera".

Suposem:

"**Igualment, si per** la norma escrivim ...".

Si per a reforçar la frase diem

"**Igualment, si per** respectar la norma escrivim ...",

hem explicitat la causa. Però a més "per", precedeix a "respectar la norma", no a "la norma" com abans. Hem canviat l'enfocament (i la construcció), que ara és intencionat/ finalista (⇒ **per a**), o si més no, un híbrid del cas Unió de 0 i 1, que veurem tot seguit. La gramàtica es plantejaria un nou "cas pendent" (com el del final de "Maradona"), quan no ho és, i quan el problema és **escriure bé, construir adequadament**, i ser coherent (veure a [14] "Errors a la matemàtica, sacramentalitzacions a la lingüística"). Veure també, el "Criteri d'invariància".

Quan més paraules posem, no estrictament necessàries, més **acomplexem** una frase i compliquem la seva interpretació. Cal acostumar-se a ser concís. O si més no, a posar punts, i punts i apart.

També tenim frases fetes del tot desafortunades com "**Quatre per quatre**" (= "4x4") en lloc de "**Quatre de quatre**" o simplement "**Tracció a les quatre rodes**" com sempre s'ha dit.

.31 ELS CASOS D'UNIÓ (PER/ PER A)

Sortosament, en els darrers anys la societat ha acceptat el concepte de "**Sistema** (d'elements interrelacionats)". Els models comportamentals sectorials aïllats i insolidaris no se sostenen. Si circulem en cotxe contribuïm al trànsit i a la contaminació, el que ens dificulta circular. Les nostres intencions (**per a** circular) es troben limitades per causa de (**per** circular) la nostra pròpia actuació o la d'altres. "**Hi ha molts problemes per ? circular**".

La realitat és com és, no sempre com ens interessa. Si unes actuacions i/o uns processos es fan condicionats per una causística, i altres amb una intenció específica/ restringida (=finalitat), han d'existir actuacions/ processos en les que coincideixin ambdós circumstàncies. En qualsevol d'aquets casos, tant el "per" com el "per a" seria correcte, però no del tot correctes (ens deixariem l'altre circumstància). Si es pretén precisió, caldrà parlar del "**per/ per a**".

¿Coneix l'acudit dels "1 001 indis"? És la quantitat d'ells que en opinió del vigia pretenen setjar una fortificació. Lògicament, el cap de la guarnició li pregunta sorprès si s'ha entretingut en comptar-los. "És que són uns mil agrupats, i més al darrera va un de sol".

Si a "aproximadament mil" (és a dir, 800, 900, o 1 200) li afegim \acute{u} (=1), és tanmateix igual a "aproximadament mil". És ridícul precisar d'ú, front errors de centenes. No és un criteri matemàtic, sinó que del sentit comú. Els números romans **ja eren exactes**, sempre ho han sigut*. Tot i així, fa 500 anys es van reemplaçar pel sistema decimal **només** perquè no eren útils per a operar. Però els idiomes mantenen les ambigüitats/ inexactituds de fa 1 000 anys.

* NOTA: Si abans es diu "eren", ara cal dir "sigut". Si haig de dir "estat", abans caldria d'haver dit "estaven".

El denominat "número" (gramatical) diferencia u (=1) de dos (=2), obligant-nos a l'esforç de modificar substantius, articles, adjectius, pronoms, i sobretot, les múltiples formes verbals. I "¡hay!" del que no ho faci bé. Però després li és igual si són 3, 4, 6, 8, 800, 1 200 o un milió.

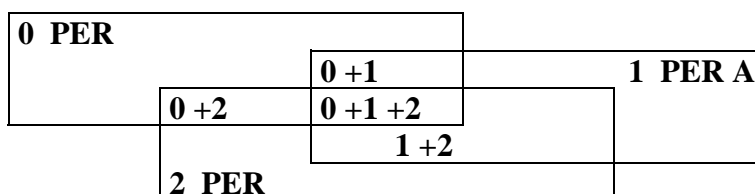
Amb el cas unió (cas FABRA-5, del "per") passa això mateix. Si l'enfocament és 100 % d'efecte i 0 % causal, posem "per a". Si és 50 i 50 % (Unió 0 +1), FABRA ens diu (el seu cas 5 del "per") que posem "per", al igual que en el cas 0 % d'efecte i 100 % causal/ explicació. Una trivialització massa forta, front la que semblaria més raonable fer alguna distinció per a aquest cas entremig. Aquí posaré, per a entendre'ns, "**per/ per a**" (o simplement, es podria convenir "**per/a**" si es desitja)*. No pretenc normalitzar res, sinó que constatar una greu ambigüitat, i si més no, poder-me expressar inequívocament en aquest article.

* NOTA: És habitual veure expressions com "i/o". Per no anar més lluny, SOLÀ (Estudis ...; pàg. 9) utilitza el signe "/" com "dos possibilitats de construcció". El que fa és una norma implícita, necessària i d'arrel intuïtiva, que és l'**Unió semàntica***, una operació pròpia del nivell 2 de la conceptualització, que forma nous conceptes compostos. Però és ignorada per la gramàtica, o si més no, no permet explicitar-la adequadament. No calen exemples, doncs hi ha arreu en aquest mateix article. Entre altres, permet parlar amb molta més propietat, i evita equívocs de polisèmies.

També existeix l'**Unió sintàctica**, feta circumstancialment en una construcció lingüística (oració sintàctica, ...), sense que existeixi cap nexa real entre els conceptes, més enllà de l'actuació descrita. Per exemple "Ves a comprar pa i tomàquets".

I també existeix l'**Unió fenomenològica**, que suposa un **vinde fenomenològic real**. Per exemple: "Pa amb tomàquet", "Acció i reacció".

Com es habitual, les preposicions no reflexen aquestes realitats fenomenològiques semàntiques i sintàctiques diferenciades, el que impedeix, per exemple, que s'entengui que no és el mateix "Pa amb tomàquet" i "Pa i tomàquet". Cal biunivocitat, és a dir, que cada tipus d'aquestes unions tingui una **mateixa i única** preposició.

Recordo de nou que la Unió 0 +1 és el cas 5 del "per" d'En FABRA. Les restants Unions estan ignorades, però el cas 1 +2 no és inusual i també genera ambigüitats. Tant la 0 +1 com la 1 +2 requeririen el "**per/ per a**". La Unió 0 +2 és menys habitual i no planteja problemes des de la perspectiva exposada perquè en ambdós casos ja els correspon aïlladament "per". La Unió 0 +1 +2 és encara menys habitual. Si troba algun exemple, pels pocs que hauran, més val explicitar-lo i no establir cap conveni per a aquest cas.

Les Unions tenen com component, com a menys, un dels dos casos "fenomenològics" (0 i 1). És a dir, pel seu contingut també les podríem incloure dins els casos fenomenològics, però la seva **definició és algebraica** (una unió), i no intervé en ella cap tret fenomenològic. Els poso doncs com part del cas 2 "semàntic/ no fenomenològic", ja que de pas, és on està tot lo ambigu i/o ignorat.

El que sí cal, és ser conscient de la seva **freqüent existència**, per a evitar equívocs, i/o per a entendre casos com el dels "bolets" (Unió 1 +2) que veurem. Tot seguit poso tres exemples de l'Unió 0 +1, apart dels que apareixeran:

"No ho havia escrit **per/ per a** estalviar paper".

"... Els en dono tres, **per** (\Rightarrow per/ per a) no molestar-los gaire, de Serra d'Or ..." (esmentat a l'inici de l'article)

"Hi ha molts problemes **per/ per a** circular"

Si li serveix de consol, si diem el primer que ens sembli ("per" o "per a"), no serà cap error, sinó que **només ens haurem deixat l'altre cas**. I si diem el que primer ens sembli, ben segur que el que hagi escollit **quasi sempre** serà la component més rellevant. El que és clar és que, amb l'actual situació, **sempre serà correcte posar una o altre**.

Aquesta és l'ambigüïtat de l'ús tradicional, que FABRA es limita a constatar (i només en el cas 0 +1), sense cap pretensió de normalitzar realment. Per a "normalitzar" caldria obligadament **diferenciar** els casos d'Unió dels casos simples 0, 1 o 2. No en hi ha cap altre ambigüïtat objectiva.

Si bé no ajuda gaire:

- la utilització de **la mateixa** preposició "per" per als dos casos 0 i 2;
- la volubilitat del cas 2 d'atribut, alternativa, fraccionament, ...;
- la **proximitat fonètica** de "per" front "per a", ni **tampoc** les contraccions "pel/s" front "per al/s";

és el cas d'Unió el que genera els problemes d'ambigüïtat, i que s'**agreugen amb la norma**:

- amb el primer peculiar "**raonament**", que no és català l'enfocament causal del per +infinitiu (!?). Això justifica la **contradicció semiològica** de que fins i tot amb un 100 % d'efecte establím el conveni de posar "per" i no "per a", **havent de sobreentendre** la finalitat/ efecte (cas 1).

- Els verbs d'actuació voluntària refermen, tot i que més sibil·linament, l'**ambigüïtat**. Si tenim un enfocament en l'efecte al 99 %, i causal al 1 % *, llavors es pot dir que tenim el cas d'Unió, és a dir el FABRA-5 del "per" (ignorant que també caldria suposar alguna participació similar d'ambdós, prop del 50 %, per a considerar-se aquest cas). ¿I si és el 99.9 % front el 0.01 %? ¿Quina és la frontera?

* NOTA: degut al peculiar segon "raonament" de la "inevitable" voluntarietat → consciència → motiu/ causa.

- Ignorar els restants casos d'Unió (0 +2 i 1 +2), així com tot el cas 2 (atribut, fraccionament, alternativa, omissions i frases fetes).

És per això que hi ha ambigüïtat, **ambigüïtat de metodologia** en el plantejament del problema, **que s'amaga amb/ per l'ambigüïtat gramatical**. En la següent part "Els diferents criteris ... comparativament" encara veurem més constatacions d'aquestes ambigüïtats metodològiques.

Si durant segles moltes persones han parlat **imprecisament** (perquè els qui podien constatar-ho, i fins i tot corregir-ho, no ho han fet), aquest costum no és justificació per a perpetuar-ho pel futur amb una norma definitivament ambigua (COROMINES). A l'inrevés, caldria **afavorir** qualsevol canvi simple però optimitzador.

Si fa quasi més de mig segle FABRA, a més d'enunciar el cas 5, també hagués pogut proposar alguna **diferenciació optativa** (com l'esmentat "**per/a**", per dir-li d'alguna manera), avui, **dos generacions més tard** ja estaria totalment assumit en l'escriptura (que és on es constata més la problemàtica). I avui no perdríem el temps parlant de verbs d'actuació voluntària, ni de res de la norma. Hem de fer marxa enrere i agafar un camí correcte.

.32 RESUM DELS CASOS POSSIBLES

Un esquema arbrat de totes les possibilitats d'ús que existeixen seria:

Casos fenomenològics		
	"Causa - Mitjà - Agent"	(per) (cas 0)
	"Motiu/ argument. excloentment"	(per ₁) (inusual)
	"Mitja excloentment"	(per ₂) (inusual)
	"Efecte - Finalitat"	(per a) (cas 1)
Casos no fenomenològics		
	"Nexe atribut o alternativa" o fracció.	(per) (cas 2)
	"Unió d'altres casos"	
	"Unió casos 0 +1"	(per/ per a)
	"Unió casos 1 +2"	(per/ per a)
	"Unió casos 0 +2"	(per/ per a)
	"Unió casos 0 +1 +2"	(inusual)

per₁ i per₂ es veuran més endavant als "Exemples".

4 ELS DIFERENTS CRITERIS, COMPARATIVAMENT

.40 ELS CRITERIS D'EN FABRA* (* NOTA: Gramàtica catalana; pàg. 176 i 177, que s'adjunten fotocopiades al final)

Històricament l'exposició d'En FABRA és brillant, perquè si tenim en compte el context conjuntural de fa quasi 100 anys (el seu primer treball és de 1891), és un **primer intent d'estructuració coherent**. Possiblement denoti el rigor de la formació inicialment científica d'En FABRA. Són uns criteris millorables, cert, però són un punt de partida.

En el cas del "per", els aparents quatre casos diferents d'En FABRA (1 a 4), són intuïtivament i comprensivament **un de sol** en el nostre cas, el CAS 0. L'exposició de FABRA és enumerativa (=no relacional ni intuïtiva) i **desendregada**. Encara més, tal com ha separat els casos 1, 2, i 4, també el cas 3 podria subdividir-lo en tres sotscasos: a) "causa", b) "motiu", i c) "mitjà". I el que posa com casos 1 i 2, són sotscasos del sotscas 3c (mitjà). A més, en aquest cas 3 del "per", els exemples d'En FABRA poden confondre si no es veu que no segueixen l'ordre corresponent a l'enunciat.

En l'altre cas, el del "per a", també resulta que els dos casos, 1 i 2 exposats per En FABRA, són comprensivament i intuïtivament **un sol cas**, el CAS 1. Com ja s'ha vist des de la perspectiva fenomenològica, aquets casos 1 i 2* corresponen a dos conceptes contigus (germans), més específics (fills) que el criteri global del CAS 1.

* NOTA: He aprofitat l'exposició fenomenològica per a veure detalladament el concepte "Àmbit de validesa d'una afirmació", per a que arribats aquí es vegi que la **rebuscada** expressió proposada com criteri per En FABRA:

"... en relació a que és certa una determinada cosa" (cas 2 del "per a" d'En FABRA)
és simplement un cas particular d'efecte.

Els verbs d'actuació no voluntària (els casos que la norma permet el "per a"), és un sotscas del cas 1 (FABRA) del "per a", i en conseqüència un sotscas del CAS 1 fenomenològic. Els verbs d'actuació voluntària estarien en la resta d'aquest cas 1 (FABRA) del "per a", però l'esmentada norma se'ls emporta al cas Unió 0 +1 (el cas 5 del "per" d'En FABRA).

El cinquè cas del "per" d'En FABRA és un cas apart, doncs és el cas Unió 0 +1, coincidència que, com s'ha dit, pot donar-se. És l'únic cas poc aprofundit, que resta per aclarir (i de pas, poder donar per tancada la norma del "per +infinitiu"). Aquest poc aprofundiment és el que ha permès, anys després, l'aparició de la norma del per +infinitiu, que com s'ha exposat, en el fons només sostrau casos del "per a", incloent-los en aquest cas 5 del "per".

S'afegeix l'"oblidat" CAS 2, oblit que pel mateix, sovint crea confusions.

L'exposició fenomenològica és doncs una **generalització comprensiva** a la normativa d'En FABRA, pel que:

- dona **consistència comprensiva** a 4 +2 casos enumeratius. És a dir, una norma convencional tal com la presenta FABRA, es transforma en una norma **intuïtivament justificable**;
- preveu inesperats "forats" que puguin aparèixer (forats que en els quadres serien els espais complementaris als casos d'En FABRA, dins els requadres globals dels enfocaments 0 i 1);
- separa el cas 5 d'En FABRA del "per", origen de tots els problemes, adscriuint-lo al seu context d'unio (hi ha més unions que aquesta, i hi ha l'oblidat cas 2 "no fenomenològic"), per a així plantejar una representació coherent.

CASOS FENOMENOLÒGICS

0 PER (Justificació, explicació, ...)	FABRA 1	MANERA	FABRA 1 Actuació no voluntària Actuació voluntària	FABRA 2
	FABRA 2			
	FABRA 3a	FABRA 3b	FABRA 3c	
	FABRA 4			→
CAUSA	FABRA 5 (=UNIO 0 +1)		Act. volun.	
MOTIU	UNIONS		UNIO 1 +2	EFFECTE
MITJÀ	ATRIBUT FRACCIONAM. ALTERNATIVA FRASE FETA ...		OMISSIÓ	NO FENOMENOLÒGICS
	2 PER			
CASOS SEMÀNTICS/				

Les fletxes al voltant de "Act. volun." indiquen la **sostracció** explicada tant a "Actuació voluntària", com una mica més amunt.

.41 EL CRITERI D'EN COROMINES (O DE COROMINES - SOLÀ)

Els criteris d'En FABRA **separen** set casos (nou si subdividim en tres, el tercer cas del "per"). Pel contrari, com s'ha anat dient, la norma del "per +infinitiu" crea ambigüitats entre dos casos d'En FABRA. I també es desprecupa del cas semàntic/ no fenomenològic, que he numerat com cas 2.

Si els criteris d'En FABRA no porten a equívoc, llevat el cas 5 d'Unió 0 +1, anys després, en lloc de millorar-los, exposicions com les d'En COROMINES, costen d'entendre*, i són ambigües i inconvenients tal com s'ha exposat.

* NOTA: Són molts els que opinen igual, per exemple SOLÀ a "A l'entorn ..."; pàg. 74.

Les exposicions d'En SOLÀ són molt documentadores, i estalvien al lector les moltíssimes hores que suposaria accedir a tota la informació recollida, però no aporta res estrictament nou. No es veu on és la diferència qualitativa entre la norma original i la que ell rebateixa com de "COROMINES - SOLÀ". Més aviat, quan més intenta aprofundir, més es constata la inconsistència de la norma. Ja s'ha dit prou amb anterioritat. Aquí només afegiré algunes concrecions i comparacions.

Veiem com SOLÀ planteja com poc clares, frases fenomenològicament inequívokes d'En FABRA.

Un missal lo qual volem **per a** trametre a nostre primogènit

¿cal posar en dubte que es vol trametre un regal al fill (efecte concret/ intenció), i sospitar que només es vol per a **justificar** (⇒ causa) alguna tramesa a algú (com si fossin els amos d'una missatgeria d'avui)? !És clar que no! Notem també, la segona "a" del datiu (=efecte) igualment associada a "trametre". ¿És FABRA qui vacil·la, o SOLÀ **que no ho entén**? (Veurem més endavant altres exemples de FABRA i de COROMINES, dels que SOLÀ diu no entendre'ls):

Com nos vullam lo dit libre **per fer-lo** lligar

¿no és clar que no tenen cap ganes de lligar-lo, sinó que ho han de fer **per causa de** que és la seva feina (⇒ per)? Possiblement FABRA com home de formació científica, poc influenciat per l'ambigüitat/ extrinsicitat lingüística, no va arribar a perdre mai la diferència intuïtiva entre causa i efecte, com tots els que s'han mantingut amb el "per a +infinitiu".

Com exemple de que quan més intenta aprofundir, **més inconsistències** apareixen, tenim la pretensió de diferenciar entre "motiu +objecte" i "destinació"? (SOLÀ [5], "Qüestions controvertides ..."; pàg. 145). "Objecte" i "Destinació" són paraules diferents, però que tenen una interpretació conceptual quasi idèntica:

- "Objecte" no és "Objecte" (=matèria delimitable) sinó que "Finalitat".* Ja hem vist que la Finalitat era la restricció d'un efecte.

- Aquí, "Destinació" és estrictament "Destí"* ***. I "Destí" i "Efecte" és exactament el mateix.

* NOTA: Veure també "Comentaris a la definició d'Estadística d'En FABRA".

** NOTA: Si no fos així estaríem comparant coses de naturalesa diferent, la "Finalitat", una part d'un efecte, amb "Destinació", un fenomen/ acció.

*** NOTA: La gramàtica **menysprea la fenomenologia**, i sovint no distingeix entre acció (=Destinació) i efecte (=Destí), dient també a aquest darrer "Destinació". Ja s'ha vist tot això a "Els fenòmens i el desllorigador" ("Un costum inconvenient ...", ...).

Així que "Objecte" (=Finalitat) està inclòs en "Destinació" (=Destí =Efecte). I l'unió "Motiu +Objecte" intersecciona clarament amb "Destinació" ¿**Com es pretén diferenciar entre inclusions i interseccions?**

És el **parany de les formes** en que cau sovint la lingüística per manca de rigor, al dir qualsevol concepte amb denominacions d'altres conceptes (=polidenominació i polisèmia conjuntament), i al confondre lo extrínsec (=formes/ coordenades), amb lo intrínsec (lo representat)*. Aquí mateix té una mostra de les conseqüències de l'homonímia entre l'acció i l'efecte: apareix un raonament **absurd**, però que **s'imprimeix**, i es pretén **implantar**.

* NOTA: Veure Annex "Matemàtica semiologia i semàntica"

FABRA no ho distingeix perquè és indistingible. Com intuïtivament no hi ha diferència, cal recórrer a inventar-se-la en relació a alguns exemples concrets. Però quan es generalitza per a aplicar-la, llavors tot resulta confós. L'ambigüitat del cas 5 d'En FABRA és la ja exposada (els "1 001 indis"), cap més. És clar, i més quan més s'analitza, que aquesta norma crea una **epijecció***, creant ambigüitat i en conseqüència interpretacions **incorrectes**. Tot el contrari de la tasca iniciada per FABRA.

* NOTA. Epijecció: correspondència en la que dos agents tenen un mateix efectes. En aquest cas, dos interpretacions diferents tenen la mateixa representació escrita/ parlada (=polisèmia/ homodenominació).

.42 EL CRITERI D'ANTERIORITAT ↔ POSTERIORITAT

El criteri "anterioritat" ↔ "posterioritat" també és **poc afortunat**. Veieu sinó, lo rebuscat que resulta aplicar-lo (SOLÀ, "Qüestions controvertides ...", pàg. 159), tot i que digui lo contrari. Només és útil quan hi ha una construcció simple, i disposem d'un bon coneixement del context. I en tot cas, no soluciona l'embolic de la norma.

Aquesta limitació es deu a que per les canviants i extrínseques formalitats gramaticals i sintàctiques (verb actiu, passiu, ...), és trenca la intuïtivitat, i és requereix **dels lents processos conscients del pensament** per a reconstruir característiques secundàries, com l'"anterioritat ↔ posterioritat". Veure les "expressions en coordenades" en els Annexos.

El criteri bàsic Causa ↔ Efecte, o l'analogia Justificació/ Argumentació/ Explicació raonada ↔ Declaració/ Intenció, és molt més clara i intuïtiva.

.43 UNS CRITERIS INTERROGATIUS/ ELIMINATIUS/ LÒGICS. I UNS ALTRES SINTÀCTICS.

L'Annex sobre "Diccionaris universals" li farà veure que els criteris següents són els fenomenològics i/o factuais ja vistos, només que des d'una altre perspectiva, aprofitant la relacionabilitat conceptual. Aquets criteris són lògics (per eliminació) i/o **pràctics** (interrogacions). Té doncs una triple perspectiva per a escollir.

Si la frase que considera li **respon a algun ¿perquè?**, o si pot afegir "**causa de**" després del "per" ("per causa de"), no s'equivocarà si posa "per" (com a molt, de tant en tant se li escaparà una de les parts del cas menys freqüent de l'Unió). Voldrà dir que es tracta d'una **argumentació** (¿perquè?), és a dir, una justificació, corresponent al cas 0.

Si el que ha d'escriure, o el que llegeix, contesta a **¿Per on?** o **¿En quin interval de temps?**, es tracta d'un mitjà espacial (=a traves de) o temporal (=durant) respectivament, i requereix "per" (cas 0).

Si la frase que considera li **respon a algun ¿com?**, indica manera/ atribut, és a dir, posi sempre "per", mai "per a".

Per eliminació, reservi el "per a" (=cas 1) per a quan vegi un **efecte**/ resultat concret, o el que és el mateix, definició/ restricció/ precisió/ ..., intenció/ finalitat.

Si no **ens decidim per quin és d'entre els casos 0 i 1, és perquè són tots dos** (⇒ cas Unió, "per/ per a").

Com el cas 2 no és fenomenològic, i sovint es deriva de transformacions etimològiques, és difícil trobar-li un criteri interrogatiu (apart del ¿com?). Per això se m'acudeixen només els següents criteris:

- Si pot **canviar** "per" per alguna altre de les preposicions "amb" o "de" o "a" o "segons" o "en lloc de", **és el cas 2**. És a dir, existeix una **polidenominació** (paraules diferents per a una mateixa funció), i a més una **polisèmia** (a la vegada, cada preposició pot tenir altres funcions diferents).
- Habitualment, **si no ens agrada ni el cas 0 ni el cas 1, és perquè no és cap d'ells**, sinó que **és el cas 2**.

Com el cas 2 s'expressa amb "per" al igual que el cas 0, el criteri obvi serà **escriure sempre "per", llevat que reconeixem el cas 1 d'"efecte, restricció, intenció, ..."**.

Criteris sintàctics. Subordinació i pausa inconscient.

Si ens aventurem a traslladar les tres perspectives anteriors (fenomenològica, factual, i pràctica/ lògica) a la sintàctica, la qual cosa em fa molta por i caldrà fer-ho amb totes els prevencions, els casos 0 i 2 (⇒ "per") suposen algun tipus de **subordinació** més o menys explícita (explicació, atribut, ...), però **mai** succeeix així en el cas 1 (⇒ "per a").

La subordinació es reflexa en la parla amb una **breu pausa inconscient**, de la que parlo tot seguit, no així en el cas 1, en el que hi ha total **fluïdesa** del discurs.

.44 BREU COMPLEMENT PEL CAS DE LA PARLA

Hem vist:

- la proximitat fonètica de "per" front "per a" (a .01 "La perspectiva fenomenològica"), i de "pel/s" front "per al/s" (a .31 "Els casos d'Unió");
- la inconvenient tendència del català als sons neutres (.11 "¿Perquè embolicar-se ...?");
- la comparació amb el castellà i el francès (13 "Conclusió parcial ..."), i l'afirmació, que repeteixo per la seva importància, "l'eficiència del pensament pot dependre d'una simple opció semiològica"

Reunint això anterior, és fàcil veure que no es pot argumentar que el "per a" ja no s'utilitza en la parla. Simplement que es confon. Per a evitar-ho cal posar molta cura al pronunciar, sigui conscientment o pel costum (com fan molts valencians).

En aquets casos de proximitat fonètica **sempre s'uniforma cap a la forma més còmoda** ("per"), per economia del llenguatge, i **no per cap altre motiu**. Un exemple és clar: qualsevol no catalanoparlant creuria a Barcelona que "pare" s'escriu "para", doncs en la zona central es pronuncia "para". ¿Això permet dir que "pare" ha desaparegut de la parla? És clar que no.

Pel mateix és ser molt poc objectiu, afirmar que "per a" ha desaparegut de la parla ([15] SOLÀ; "Lingüística normativa"; pàg. 130). És barrejar qüestions diferents, potser per deixar-se traïr amb apriorismes inconscients*.

* NOTA: Si hagués de dir "potser perquè es deixa traïr amb apriorismes inconscients", el "perquè" té connotacions massa fortes, massa contundents, que contradirien el "potser" i el meu enfocament feble de suposició. Així doncs, altre inconveniència.

En situacions com aquesta és habitual que els lingüistes oblidin una qüestió molt important. El "llenguatge" de la lingüística és una petita part del "llenguatge estricte". La lingüística té el mal costum de **monopolitzar** el llenguatge, restringint-lo a la perspectiva gramatical i sintàctica. I molts literats a la literatura.

Hi ha llenguatge corporal, llenguatge postural, llenguatge gestual, hi ha el segon nivell del llenguatge (el nivell inconscient), i sens dubta l'entonació. El llenguatge escrit es perd bona part de tots aquets llenguatges, i per això li calen **recursos complementaris**, innecessaris en la parla. El llenguatge és més una competència de la psicologia (i fins i tot de la matemàtica, perquè és el seu únic recurs de representació vàlid) que de la mateixa lingüística. Altre cosa és que agradi, o s'accepti, aquesta realitat, o que ni la psicologia ni menys encara la matemàtica, siguin prou conscients d'aquesta competència.

El que sens dubta es perd totalment el llenguatge escrit és el **context d'interacció**, la "complicitat", el "feeling", que només es pot establir amb la presència real, un davant l'altre, dels interlocutors. Tampoc amb el llenguatge escrit es pot preguntar a l'altre el que no s'entén clarament. Ni a l'inrevés es pot veure, fins i tot per la seva expressió, si l'altre t'ha entès o no.

J. P. SARTRE deia lapidàriament que "als 40 anys tothom té la cara que es mereix". Que la cultura oficial hagi menyspreat i/o ignorat tradicionalment **llenguatges com el corporal**, el gestual, el postural, etc., etc., és independent de la seva importància objectiva. Una "cara" és òbviament un **símbol** que ens pot explicar tota una vida molt més certerament, de com la pretén dissimular el seu propietari amb el llenguatge parlat o escrit.

Per exemple, la diferenciació entre "per" i "per a" en la parla, es fa sovint, inconscientment, amb **una pausa més llarga** en el cas causal ("per"). Només que això no es trasllada amb una coma en l'escriptura. Ni en som gaire conscients que ho fem. Algú que no sabés en quina tesi ocupar el seu temps, podria fer un estudi avaluatori amb una gravadora i algun cronòmetre informatitzat. Veig que sense adonar-me'n, per pulcritud, he posat algunes d'aquestes comes en els exemples causals, i cap en els de l'efecte.

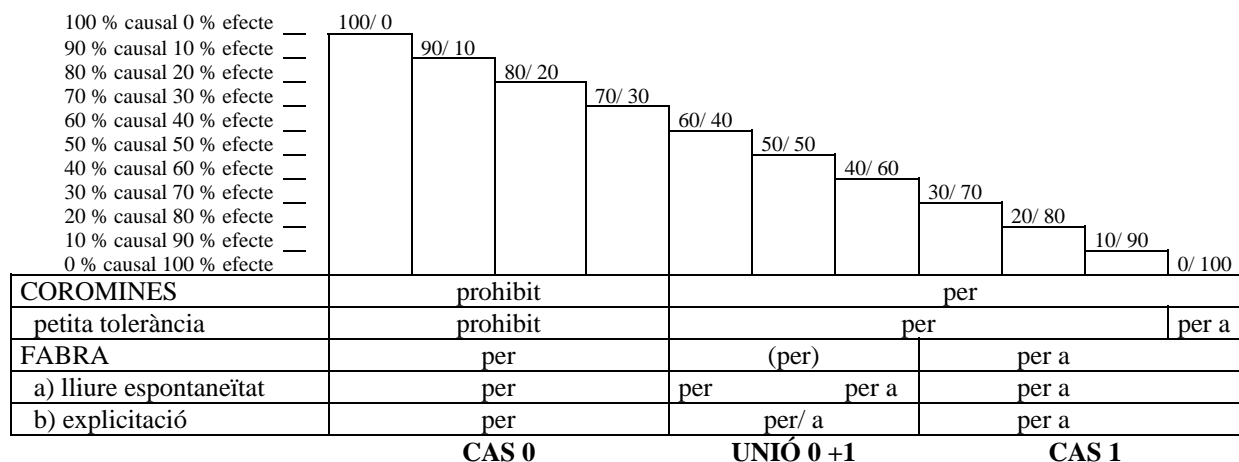
Suposo que com l'enfocament causal és **reflexiu**, com fer un parèntesi, **afavoreix la pausa**. A l'inrevés, l'enfocament de l'efecte és pensamentalment **continu**.

És clar que també respecte d'això, l'opció semiològica que va triar el català fou **desafortunada**. Quan cal fluïdesa, s'empen dos paraules (per a), quan es tendeix a fer pausa, s'empra una de sola (per). És clar que els idiomes no han evolucionat amb criteris científics en general, ni semiològics en particular. La ciència, i més la semiologia, són massa recents, però això **no justifica que avui segueixin d'esquena a la realitat científica ni a les necessitats socials**.

Per qüestions com totes les ja exposades, insisteixo que ignorades pels lingüistes, no es parla com s'escriu. No és trivial fer-ho. Ni el que pot ser vàlid en el llenguatge escrit segueix essent vàlid en el parlat. Veure també l'Annex "Matemàtica semiologia i semàntica".

Encara pot afegir-se altre fet en la línia de lo exposat: la freqüent substitució, a la parla quasi exclusivament, de "per a" amb **"per tal de ..."**. És una manera inconscient/ intuïtiva d'obviar la norma (la "norma" no prohibeix el "per tal de" +infinitiu), i a la vegada, al intercalar una "t", resulta una fonia inequívocament diferenciada de "per".

.45 DIAGRAMA DE BARRES COMPARATIU DEL REPARTIMENT DEL "PER A" I EL "PER" +INFINITIU, SEGONS ENFOCS I PROPOSTES NORMATIVES

FABRA reconeix tres casos d'enfocaments:

- efecte predominantment (casos 1 i 2 del "per a"),
- efecte/ causa compartit (cas 5 del "per" =Unió 0 +1), i
- causa predominantment (casos 1 a 4 del "per").

Però no s'atreveix a distingir a la pràctica el cas Unió 0 +1, sinó que se surt per la tangent: "hom empra 'per' amb preferència a 'per a'". Això origina un repartiment a favor del "per" (dos terços; 67 %), que crea **ambigüïtat en els enfocaments compartits** (zona central del diagrama), així com **ambigüïtat en l'enfocament causal**, al no poder-se saber si és exclusivament causal o compartit.

A l'anterior ambigüïtat, la norma d'En COROMINES incrementa encara més l'ambigüïtat, **estenen-la** a l'enfocament de l'efecte, és a dir, **arreu**. S'ha explicat que aquesta norma **trastoca** (=no invariància) l'ús habitual del "per a" i el "per", en base a les hipòtesis prohibicions i contradiccions ja esmentades. La petita tolerància que permet aquesta norma, és l'ús del "per a" només en enfocaments rabiosament d'efecte (100 %), tot i que sempre insistint en la seva "impureza".

A l'inrevés d'aquesta norma, caldria com a mínim no incrementar l'ambigüïtat del cas 5 del "per" d'En FABRA (Unió 0 +1), **no impedit que es reconegui** com cas diferenciat, per a evitar les ambigüïtats esmentades:

- Posant indistintament "per a" o "per", segons **espontàniament** sembli millor, i no pretendre analitzar quina ha estat la "preferència" de "hom" (ja s'ha comentat que les normatives s'han de fer **pel futur**). Habitualment l'opció escollida intuïtivament/ espontàniament, correspondrà precisament a l'enfocament que tingui major incidència. De la mateixa manera caldria tractar l'Unió 1 +2, que fins avui no ha estat contemplada per cap norma.
- Quan en l'escriptura es reconeix aquest cas entremig d'Unió (=cas 5), si es vol precisar encara més, és inevitable **explicitar-ho** amb el signe compost ("**per/ per a**", o "**per/ a**" si així es convingués). Sempre serà més curt que explicitar-ho literalment. Igualment podria fer-se amb l'Unió 1 +2, ja esmentada.

Finalment, cal **ser conscient dels ignorats casos** no causals del "per", el cas semàntic/ no fenomenològic d'atribut/ alternança/ repartiment/ omissió/ afegit/ frase feta. Si no es té en compte la seva existència, es crea confusió al intentar discernir entre l'enfocament 0 d'efecte i l'enfocament 1 causal. S'han vist prous exemples al llarg de l'article.

El problema de la parla ve agreujat per la ja comentada similitud dels sons, i per les tendències del català central al sons neutres. Sortosament hi ha l'avantatge, també comentada, de l'entonació i els contextos/ interaccions directes. És evident que l'única solució és la **pulcritud** en la pronúncia, tal com fan més habitualment valencians i catalans occidentals.

Respecte el castellà, caldria **despreocupar-se** de com ho fa. Si coincideix bé, i sinó, pitjor per a ells. En tota l'exposició no m'ha calgut en cap cas referenciar-me al castellà, com tampoc al cas francès o italià. Altre cosa és que, per curiositat, ho comparem. Es deixa com exercici al lector, que s'entregui en fer-ho.

El plantejament aquí exposat és **semiològic** en relació a la realitat fenomenològica representada. No és gramatical ni sintàctic, pel que és **independent de l'idioma**. Podria plantejar-se pel castellà o qualsevol altre idioma romànic pròxim. L'únic diferent d'un idioma a l'altre, serien els signes escollits (per, por, par, ... ↔ per a, para, pour, ...).

.5 EXEMPLES

.50 NECESSITAT I PRECISSIÓ DEL "PER A", SI ES VOL PARLAR AMB PROPIETAT

Exemples d'En FABRA

Els següents exemples de FABRA, en contra del que diu SOLÀ, no presenten **cap problema** des d'aquestes perspectives ("A l'entorn ..."; 1 977: pàg. 75):

- L'expressió:

"Anar a la taverna **per** vi",

constata a primera vista una omisió, de la "a" davant el "per", doncs "anar" exigeix "a" per ser verb de moviment:

"Anar a la taverna a **per** vi",

Constatada aquesta omisió, no cal estranyar-se d'altre omisió encara més economitadora:

"Anar a la taverna **per** (a buscar) vi",

omisió que en aquest cas també s'ha de sobreentendre. Seria igualment correcte posar o no l'"a", doncs si s'accepta l'omisió, cal acceptar que qui la fa, la faci com vulgui. També pot interpretar-se com

"Anar a la taverna **per** (motiu que tenen) vi (i que vull comprar-ne)". (⇒ motiu) (⇒ intenció)

És a dir, estrictament és una expressió ambigua però que sobreentenen. En conseqüència és una frase feta, i a més és l'unió dels dos casos 0 (causa/ motiu) i 1 (definició/ restricció). Com En FABRA proposa "per" per a aquest cas, escriu amb total coherència. Jo he suggerit conscienciar-se del "**per/ per a**" (o "**per/ a**"), precisament per a que, com li succeeix a SOLÀ, **no pugui generar-se cap equívoc**.

- Un cas "no fenomenològic" és el segon exemple:

"Ell volia **per** dona la filla del comte",

on "dona" és l'**atribut**/ característica funcional que s'assigna a la filla, i, forçadament, una **manera** de voler-la:

"ell volia la filla del comte (en funció de dona)".

- El darrer exemple esmentat, correspon al CAS 1, amb una altre **omisió**, però la intenció/ finalitat és clara:

"Els qui estudien **per a** (arribar a ser un) capellà".

És evident que jo no he fet la sintaxi, ni que possibiliti **tantes diversitats formals** (normal, passiva, el·líptica, ...) **per a una mateixa representació** real. Ni soc responsable de les omissions dels altres. Precisament per tot això **és necessari sortir de l'enrevessat anàlisi formal**, i anar a les fonts, al que es representa. És a dir, **anar a lo fenomenològic** per a entendre el que es fa i/o el que cal fer. Veure l'exemple de les "matrius" dels Annexos.

Exemple d'En COROMINES

Aquesta perspectiva fenomenològica també fa **entendre fàcilment** expressions ja esmentades d'En COROMINES, que SOLÀ diu **no entendre**, com:

"un artista crea **per** la seva glòria; però els qui l'homenatgen treballen **per a** glòria d'ell".

Com el primer "per" és el cas 0, "la seva gloria" ha d'ésser o **causa** o mitjà o **agent**. És a dir, només pot interpretar-se que es refereix **a la seva característica intrínseca** de "glòria/ **genialitat artística**". COROMINES veu clar que l'artista de debò no crea perquè intenti crear (=finalitat, que implicaria "per a"), sinó perquè **li surt de dins** (i per això el "per"). Pel contrari, els qui l'homenatgen ho fan **intencionadament** (⇒ "per a"). Veiem **un cop més**, com la perspectiva fenomenològica resol el que no sap fer amb la norma, fins i tot en expressions del mateix COROMINES, quan aquest s'expressa amb sentiment, deixant aflorar la seva **intuïció** (la intuïció també és un sentiment).

El Diccionari de la Llengua Catalana

A la "Gran enciclopèdia catalana" es defineix

"Estadia. Sojorn o aturada d'un vaixell en un port **per a** les operacions de càrrega i descàrrega o **per** altres causes"

SOLÀ detecta i publica en 1 976 ([3]"A l'entorn ..."; pàg. 75) la incoherència del segon "per", doncs no hi ha cap motiu objectiu que faci variar el "per a" anterior. La incoherència va molt més enllà, doncs el "Diccionari de la llengua catalana" (el de color verd, que es deriva de la Gran enciclopèdia) de 1 982, té en compte la crítica de SOLÀ però posant:

"Estadia. ... descàrrega o altres causes" (les menja el "per" del final en lloc d'afegir la "a").

És clar que els autors del DLC ni tenen clar que cal fer, ni volen indisposar-se amb algú de prestigi com En SOLÀ. L'actitud és defugir el problema. Pot ser ha confós als autors la presència fortuita de la paraula "causes" al costat de la preposició "per" (el què és independent que la interpretació sigui de finalitat), i per això es posa erròniament "per". Com no entenen perquè cal dir "per a", per a evitar conflictes després de la crítica de SOLÀ, posteriorment ho treuen tot.

L'error és **confondre** la gramàtica (la paraula, "causes" en aquest cas) amb la semàntica (la interpretació, una finalitat clara). O el que és el mateix, malentendre la semàntica, des d'una perspectiva gramatical. Aquestes confusions són habituals per manca de rigor (veure per exemple l'article [14] "Significat i significant"). Si en lloc de

"... o **per** altres causes"

haguessin posat

"... o **per** altres operacions",

llavors no s'haurien confós, i haurien afegit la "a". Altre mostra de l'eficiència de la perspectiva fenomenològica/semàntica, front els criteris i anàlisis gramaticals. Els arbres (les paraules, la gramàtica) no deixen veure el bosc (els conceptes, la semàntica, la fenomenologia).

"Normativa: estat de la qüestió" "Llista parcial de construccions pendents" (SOLÀ [6], 1994; pàg. 274 a 278)

Per motiu d'espai només aclareixo els que m'han semblat més difícils i/o característics. Poso darrera la frase el signe "⇒" amb el nexa correcte ("**per**", "**per a**", "**per/ per a**" [o "**per/ a**"]), i si cal, algun comentari.

En molts casos no hi ha cap dubte, simplement hi ha el "per a" en contra de la norma d'En COROMINES pel infinitiu (que també defensa SOLÀ), el que constata un cop més que són **moltes les persones que no la segueixen**. En alguns altres casos hi ha "per" en lloc de "per a" (sembla clar l'enfocament de l'efecte), previsiblement per seguir la normativa, així que en teoria no haurien de ser dubtosos. El considerar-los dubtosos per una persona que defensa la norma, només constata un cop més la seva ambigüitat. Deixo per al lector que provi d'aclarir la resta: només que aclarir algun, ja es pot considerar **més erudit** que les persones que fins avui, encara no els han sabut aclarir ...

Han portat bolets **per (a) vendre/ vendre'ls** (1a) ⇒ "**per/ per a**" (o "**per/ a**"). Estan pendents de venda (⇒ atribut no fenomenològic, "per" del cas 2), i es volen vendre (⇒ intenció, "per a" del cas 1). Ja he dit que el cas "no fenomenològic", i menys encara qualsevol coincidència/ Unió de dos casos (per/ per a), no està contemplat a cap lloc. Per això estava pendent aquesta frase (però des d'ara, ja no ho està). Sense el "per/ per a" (o "per/ a"), és ambigua.

Washington es veié forçat a esperar cinc dies **per (a) rebre ordres** (1c) Com el cas anterior ⇒ "**per/ per a**" (o "**per/ a**"), però de l'Unió 0 +1 de l'enfocament Causa (cas 0) +Efecte (cas 1).

Falten cinc quilòmetres **per** arribar-hi (2f) ⇒ "**per a**" Arribar a on es vol arribar (el lloc s'ha omès mitjançant "hi"), és una intenció/ definició de finalitat inequívoca. Tal com està (amb "per") cal interpretar-ho que

"**per** motiu d'haver arribat, han desaparegut 5 km",

el que és molt poc creïble ... Sigui amb "falten" o amb "manquen" o amb el que sigui, cal posar "per a". Seria una arbitriietat/ **antiinvariància** canviar el criteri segons el verb que s'utilitza. Aprofito per a constatar en aquest i els casos contigus, la **poca utilitat del criteri "d'acció voluntària"**.

"Per tal de ...", "A fi de ...", etc (3a, 3b, 3c, 3d, 3e, 3f, i 3g) són sempre per definició intencionades/ perseguint una finalitat. És el cas "**per a**". La qüestió és una altre, si li agrada o no, posar aquests nexes en lloc del "per a". Com en cap cas pot haver equívoc, tot al contrari, no veig motiu per a ficar-se en qüestions d'estil.

D'aquesta manera, el treball individual d'un equip es converteix amb **quelscom consultable per la resta dels equips** (6a) ⇒ repartiment/ fraccionament del cas 2 semàntic/ no fenomenològic (per =entre). No és causal. Seria **igualment correcte** posar "**per a**" si es vol donar un enfocament de destí/ finalitat/ restricció de l'efecte. Finalment, també seria possible donar-li l'enfocament conjunt d'ambdós casos, i llavors també seria correcte "**per/ per a**" (o "**per/ a**") de l'**Unió 1 +2**. En aquest exemple qualsevol opció seria totalment correcta, i les dos simples, 1 i 2 ("per" i "per a") no serien incompletes. Això no pot succeir amb l'Unió 0 +1, on les opcions simples 0 i 1 per separat, s'obliden de l'altre interpretació.

Una gestió correcta de les fitxes **per** tots els membres de l'equip (6b) ⇒ "**per**" "els membres de l'equip" no són, òbviament, cap efecte de la gestió, sinó que els **agents** inequívocs d'aquesta nova **manera** (informatitzada) de gestionar. No hi ha doncs cap incidència de l'efecte.

Constato com la perspectiva fenomenològica és comprensiva, i **omple els forats** deixats per les enumeratives (i en conseqüència **incompletes**) i **fosques normatives gramaticals actuals**. Els casos 6c, 6d, 6e, i 6f són igualment inequívocs i idèntics a l'anterior 6b

Per (a) mi que demà no esquiaré Si hi ha "**per a**" és obvi que es restringeix a qui parla, és a dir, **defineix/ restringeix**, i també és clar com cas 2 del "per a" d'En FABRA, al igual que el cas 6a ja vist. Del "**per a**" cal interpretar que té ganes d'esquiar, però que en la seva opinió, per les circumstàncies que no s'expliciten, no es podrà esquiar. Del "**per**" cal interpretar que no té cap ganes d'esquiar (⇒ **argumentació** personal [=Agent]): "**si depèn de mi, demà no esquiaré, doncs no en tinc ganes**". Es constata novament el **major cobriment** dels criteris fenomenològics, i la necessitat del "per" i del "per a" per a precisar el que volem dir. Cal posar "per" o "per a", segons correspongui a la realitat representada, o "per/ per a" (o "per/ a") si correspon als dos alhora.

Maradona va ser analitzat **per** saber si anava drogat. Sembla clar que tractant-se d'aquest individu, ja se sospitava que ho anava, i en conseqüència el "**per**" és previsiblement **causal**, però llavors caldria dir

"... **per** sospitar-se que anava ...",

o simplement

"**per** si anava ...".

És a dir, l'error no està en el "per" sinó que en el que segueix, al afegir innecessàriament "saber". Fora d'aquest context fortuït i penós, si es diu "saber si" llavors és una finalitat/ intenció/ definició inequívoca i caldria dir

"... **per a** saber si ...".

És el que comentava a "Frase ... afegit innecessari". En resum, cal escollir entre un dels dos enfocaments:

"Maradona va ser analitzat **per** si anava drogat"; "per si" = "per sospitar-se que" (⇒ enfocament "causal")

"Maradona va ser analitzat **per a** saber si anava drogat"; (⇒ enfocament "finalista")

Però evidentment no es pot fer de qualsevol manera un pout-pourri d'ambdós. Cal construir **adequadament** l'Unió.

Uns exemples causals

"Ho vaig encertat **per** casualitat" (casual =fortuït ≠causal).

És causal tot i que la causa és cap causa (ni pensant, ni preguntant, sinó que per xiripa). Un cas interessant per a no confondre quasihomodominacions, i que el zero també és un número (cap causa segueix tenint naturalesa de causa).

Ho farem **per** tradició

Té peles **per** part de mare

Interpretació del "Per" i del "per a" amb intervals de temps.

Si diem

"Porta el pressupost **per a** la reunió",

és perquè cal disposar del pressupost durant* la reunió, és a dir, el necessitem **des del començament** de la reunió, no durant qualsevol moment de la reunió.

* NOTA: Aquesta explicació, com la de la "Gran Enciclopèdia catalana" amb "causa", és especialment adient per aprendre a distingir entre les paraules (signe, gramàtica) i el que representen/ emergeix d'elles (concepte, semàntica, fenomenologia), en aquest cas pel que fa als "durant" que apareixen a l'explicació. És a dir, aquest cas **no** és el de "per" = "durant", per molt que en aquesta explicació aparegui dos vegades la paraula "durant".

Si diem

"Porta el pressupost **per** la reunió",

és que cal portar-lo **durant** la reunió, fins i tot al final, pel que possiblement no sigui una qüestió a tractar en la reunió. La reunió **només és un mitjà temporal** (per una coincidència fortuïta, proximitat geogràfica, ...).

Així, quan diem

"Porta'l **per a** dimecres",

ho haurem de tenir al començament del dimecres, previsiblement per a utilitzar-lo (=efecte) durant aquest dia. És clar que segons el context (que s'omet però que el coneixen perfectament els dialogants), no serà necessàriament a les 0 h de la matinada, sinó que les 9 h del matí si és una feina normal, o les 17 h si és de tarda, etc., etc., També en aquesta interpretació d'efecte temporal, el "per a" defineix, és a dir, **precisa**. Pel contrari, el "per" no precisa, i quan diem

"Porta'l **per** dimecres"

no imposen cap hora d'aquest dia, ni indiquem que el document tingui cap vinculació funcional amb aquest dia, sinó que només una vinculació circumstancial de **mitjà** (durant).

En el cas del dinar són reals/ interpretables els dos casos, pel que també **cal poder dir** el "per a" davant infinitiu:

"Vindrà **per** (el temps del) dinar" Vindrà **durant** el dinar, però no precisament per a dinar. Fins i tot el "per" podria interpretar-se com **atribut** (=pendent), indicant que és segur que no haurà dinat, però això tampoc indica que hagi de dinar. És a dir, pot ser indistintament el cas 0, 2 o l'**Unió 0 +2**

"Vindrà **per a** dinar" (vindrà, lògicament a l'hora de dinar, i dinarà)

Sens dubta el lector podria buscar "tropecientos" més. Li suggereixo com exercici. Veiem ara, per exemple:

"Vindrà **per** Nadal" (vindrà algun dia durant el Nadal, sense precisar quin ni quants)

"Vindrà **per a** Nadal" (No és gaire interpretable perquè el Nadal és un període ampli i ple d'actes. Altre cosa seria

"Vindrà **per al** sopar de Nadal" o "Vindrà **per a** cap d'any")

En casos com aquests, on una de les dos interpretacions no és real, si no utilitzéssim diferents preposicions ("per" i "per a"), encara podríem esbrinar la interpretació per eliminació. Però això voldria dir estar sempre pendents, fent continus anàlisis d'interpretació, **descartant** el que no ens volen dir, **en lloc d'escoltar i entendre** el que ens volen dir.

Exactitud/ precisió del criteri fenomenològic

Amb independència del problema que suposa la similitud fonètica, l'ús diferenciat entre "per" i "per a" és molt més fàcil de gestionar que d'explicar. És deu a la intuïtivitat ja exposada, lligada al context (**el context sempre és fenomenològic**). La perspectiva fenomenològica ens aclareix inequívocament l'ús, i a més **introdueix precisió** en la interpretació de la parla, evitant equívocs.

Podem dir

"Deixa'l (el llibre) **per** la taula" o "Deixa'l (el cargol) **per** la taula".

S'interpreta que cal deixar-lo a sobre la taula (a sobre =mitjà posicional ="**per**"), però no diem res respecte de per a que necessitem el llibre, ni el cargol.

Podem dir

"Deixa'l (el llibre) **per a** la taula",

però difícilment ho direm perquè no és interpretable: la taula no pot fer res amb el llibre. Podem dir igualment

"Deixa'l (el cargol) **per a** la taula",

i ho direm sovint perquè és interpretable: el cargol és per a cargolar-lo a la taula.

Finalment, en el cas del cargol, poden coincidir les dos interpretacions,

- que volem deixar el cargol sobre la taula (mitjà posicional, com "**a traves de**"), i

- que el cargol és per a posar a la taula (finalitat),

pel que coincideixen els casos 0 i 1, pel que si volem ser estrictes podem escriure "**per/ per a**" (o "**per/ a**"): "

"Deixa'l **per/ per a** la taula" o "Deixa'l **per/ a** la taula".

Amb aquest exemple, amb els anteriors exemples d'interval de temps, i altres més anteriors, el lector haurà pogut apreciar com s'eviten ambigüitats, com es precisa la interpretació del que es diu. Ho constato per a que el lector s'imagini millor que vull dir, quan parli de conceptes "**exactes**" als Annexos.

Si vol més exactitud, simplement expliciti-ho. No són justificables convenis d'ús molt ocasional

L'única millora que encara ens podem plantejar si volguéssim filar més prim, seria distingir, si hi ha motiu, interpretacions de "causa" i de "mitjà" excloentment (doncs estan en el mateix cas 0, i són doncs indiferenciables). És a dir, en l'exemple anterior tindríem les dos possibles interpretacions diferents

"Porta el pressupost **per** (=durant) la reunió",

"Porta el pressupost **per** (causa d'anar ben documentat, per si les mosques) la reunió".

No crec que ningú tingui l'idea de proposar alguna diferència signal (per exemple "**per₁**" i "**per₂**"), quan ha hagut tants problemes històrics en el cas general "per ↔ per a"). Però sobre tot perquè el context acostuma a aclarir-ho. Si en alguna ocasió, algú necessita diferenciar els dos casos, per a precisar que és un i no l'altre, que posi un petit parèntesi tal com he fet.

En el següent cas, a la possibilitat de voler diferenciar entre causa i mitjà, s'afegeix l'existència del "per a":

"En Josep treballa **per** la Generalitat" (= "Si no fos perquè s'estima molt la Generalitat, ja no treballaria"; "per" =causa, cas 0)

"En Pere treballa **per** la Generalitat" (= "Està treballant en algun lloc de la Generalitat, però no és de la Generalitat", "per" =mitjà geogràfic, cas 0)

"En Joan treballa **per a** la Generalitat" (= "Està treballant contractat per la Generalitat"; "per a" =finalitat/ efecte, cas 1)

Veiem finalment, que el darrer "per" de "... contractat per la Generalitat", no és ni causal (cas 0) ni definicional (cas 1), sinó que el cas 2 (**atribut**).

En el següent cas, hauria ambigüitat entre els casos 0 i 2, que caldria resoldre amb algun parèntesi o canvi d'expressió:

"Corre **per** Portugal" (=està a Portugal, "per" =mitjà geogràfic, cas 0)

"Corre **per** Portugal" (=corre amb l'equip de Portugal; "per" =atribut, cas 2 que veurem)

Si a la realitat es donés la coincidència d'ambdós (està a Portugal i corrent en representació de Portugal) tindríem la Unió 0 +2. Si fos el cas, abans que crear algun nou conveni, lo més fàcil també seria explicitar-lo com acabo de fer.

"Per"

FABRA, al "Diccionari general ..." (el de color vermell), defineix

"Estadística. Ciència que té **per** objecte d'aplegar, classificar i comptar tots els fets del mateix ordre (naixements, defuncions, casaments, etc.)"

No es correcte considerar-la un cas de "finalitat", perquè el "per" afecta a "objecte", que no és la finalitat*. La finalitat és "aplegar, classificar, ..." que no segueix a "per" sinó que a "... per objecte". Aclarit això, és el mateix cas de "Per exemple", on tampoc hi ha "causa". Objecte és un **atribut subordinat** a ciència ("que té per objecte"), com en moltes frases fetes, atès que fins i tot podria suprimir-se el "per", o substituir-se per qualsevol altre nexa ("com", "amb", ...), i en tots els casos estaria fins i tot millor:

- "Ciència que té l'objecte d'aplegar";
- "Ciència que té com objecte aplegar ...";
- "Ciència amb l'objecte d'aplegar ...".

Per a que fos un enfocament finalista caldria modificar l'expressió, suprimint l'oració subordinada "que té per objecte" (veure "Frase ... afegit innecessari" i exemple de "Maradona"), i dir

"Ciència **per a** aplegar, classificar, ...",

doncs equivaldria a l'expressió

"Ciència amb la finalitat d'aplegar ...",

que seria l'expressió més inequívoca, evitant la polisèmia d' "Objecte" *. En tot cas, és clar que no hi ha cap incoherència en l'ús d'En FABRA, ni respecte els seu criteri ni respecte el aquí exposat.

* NOTA: El lector no s'ha de confondre amb la **polisèmia** de la paraula "finalitat" ("Objecte") i el criteri de "finalitat".

El lector pot veure aquí, clarament, la utilitat del "per a" (4 lletres): evitar/ economitzar l'expressió explícita "amb la finalitat de" (16 lletres), que és molt habitual en la parla. Està bé voler economitzar, però sempre i quan no es perdi inequívocitat per l'aparició de polisèmies (=homodenominacions). No es pot economitzar més enllà d'aquest límit. D'altre manera seria més còmode, però no ens entendríem (com ha passat amb la norma).

Un abús a evitar: "Objecte" és "Objecte", no pas "Finalitat"

Una incorrecció de la definició està en la utilització d'"objecte". "Objecte" i "objectiu" són dos conceptes inequívocs i d'ús freqüent, contraposat a "Subjecte" i "subjectiu". Per això "Objecte" i "objectiu" **no haurien d'emprar-se mai** abusivament, en lloc de "Finalitat". Recordem el que passava amb el "Criteri de COROMINES - SOLÀ".

Una ciència, qualsevol que sigui, fins i tot si versa sobre objectes materials estrictes com els minerals o els animals, és sobretot un conjunt d'abstraccions (lleis, mètodes, criteris, ...). De manera que una ciència no pot tenir "per objecte", sinó que "per finalitat".

Fins i tot en informàtica, on tot és virtual, es parla de

"Programació orientada a objectes",

el que és un **absurd** doncs cap dels "objectes" és un objecte real/ estricte. Caldria dir

"Programació enfocada a sistemes d'elements i interaccions",

que a més, dit així és sensitiu, és a dir, s'entén una mica el que és aquesta modalitat de programació, mitjançant el que emergeix de les paraules/ conceptes components. No passa això en l'expressió "Programació orientada a objectes".

La despreocupació del contingut, front la prioritització de les formes arbitràries. Reflexions

Altres incorreccions estan en el contingut: més que una ciència, l'estadística és una part petita i aplicada de la matemàtica, i avui d'abast molt més dilatada.

Caldria dir

"Part de la matemàtica aplicada, amb la finalitat d'assignar magnituds a conjunts no intrínsecament mesurables, i/o on les mesures resultants no poden inferir-se (o són difícilment inferibles) com operacions estrictes de les mesures dels seus components/ elements".

És a dir, és un instrument metodològic per a dotar a un àmbit real, d'un **primer estadi de mesurabilitat/ determinisme científic**. Les ciències que han de recórrer a l'estadística estan en el primer estadi de determinisme científic.

Altres definicions, més concretes i intel·ligibles però menys genèriques i sintètiques, seria:

"Conjunt de metodologies matemàtiques aplicades a la presa, organització, recopilació i anàlisi de dades, per a inferir conclusions de les dades i per a prendre decisions coherents".

Etimològicament es deriva d'"Estat (polític)", perquè es va desenvolupar com eina d'informació dels governs, però no es pot descartar que pugui derivar-se també d'"Estat", abstracció associada a la matèria, en contraposició a "Dinàmica", abstracció associada als fenòmens i a les interaccions. L'Estadística permet mesurar **estats/ atributs** d'un sistema.

Aquesta, i moltíssimes altres definicions dels diccionaris, són amb massa freqüència ambigües, redundants, incompletes, abusives, i fins i tot errònies. Si l'estructura arrelacional d'aquests diccionaris no afavoreix la comprensió, això hauria d'implacar justament tenir molta més rigorositat definicional.

¿Què és lo important? ¿el que emergeix del llenguatge o les formes convingudes (signes, normes, ...) que s'utilitzen? Les formes són mitjans instrumentals, **importants només en la mesura que possibiliten una emergència correcta/ inequívoca**. El que es diu "parlar amb propietat" no és accentuar bé, no és no fer faltes d'ortografia, no és observar escrupolosament normes convencionals gramaticals o sintàctiques, llevat que pugui portar a equívocs interpretatius. "Parlar amb propietat" és **construir correctament i inequívocament la parla**, més enllà de l'ortografia la gramàtica i/o la sintaxis.

Si en aquesta definició d'"Estadística", En FABRA hagués escrit "per a", l'error s'hauria recollit per **innumerables** estudiosos i lingüistes. Però **si la denominació és obsoleta o equívoca**, això **no preocupa gens***.

¿Ens imaginem avui a una Institució prohibint la venda de telescopis millors que els de GALILEI? Fins i tot l'Església ens ha sorprès amb l'anacronisme i la inutilitat de disculpar-se per les cabronades que li va fer ja fa mig mil·lenni. Avui ningú posa en dubta la **gegantesca** genialitat de GALILEI perquè les seves lleis de la cinemàtica ja les coneix un batxiller de 15 anys, i al 20 anys molts joves tinguin accés a moltíssim més coneixements que ell.

Així doncs ¿com és que encara són "inqüestionables", i reiterades, les referències al Diccionari de FABRA? Entre els lingüistes hi ha una idolatria malaltissa, com amb la Bíblia, negant-se la realitat dels temps, amb el progrés del coneixement i de la seva integració cultural.

Respectem la memòria dels morts, més quan s'ho han merescut llargament, i **no els profanem** pels nostres interessos mesquins d'avui, descontextualitzant-los i manipulant-los **sense que puguin protestar**. És ben segur que si En FABRA visqués avui, no diria res del que molts pretenen que diria, doncs en definitiva va ser sobretot un **innovador**, característica intrínseca de la persona, que el seguiria caracteritzant si hagués nascut 100 anys més tard.

* NOTA: Aprofito per a esmentar dos fets, que entre **molts** altres, m'avergonyeix seguir veient sense rectificació, any rere any. Pot ser de dir-ho tant, algun dia s'arreglin:

- M'he adonat que ja se'm considera dels esquiadors històrics, i ho dic més amb sorpresa que amb orgull. Doncs bé, fins els anys 80' mai havia sentit parlar de "Telesella". Ni als històrics de debò, ni fins i tot als promotors-constructors-usuaris del primer d'ells, l'any 1947 al Turó de la Perdu, a La Molina. Em refereixo als GUILERA, ADSERÀ, ORFILA (pare), SEGALÀS (pare), ... Tothom ha dit sempre "Telecadira". D'altre banda "Telesella" només pot ser un "Telesquí", doncs es porta entre les cames com les "selles" del cavall. "Telesella" mai pot reemplaçar a la correcta denominació "Telecadira". De res han servit les meves freqüents i llargues queixes/ escrits, ni a l'institució editora, ni a un grapat de prohoms i prodones de la cultura llengua i institucions catalanes. Encara pitjor, fins i tot vaig arribar a rebre coaccions de responsables de la Generalitat (amençant-me amb rescindir el contracte), si no m'avenia a emprar "Telesella" en els treballs de planificació que tenia encarregats. Suposo que per això i per altres coherències similars ja fa anys que no en faig, ni se'n fan, d'aquests treballs tan necessaris.

- No me'n surto en intentar treure la "o" de "Radiologia", de "Radíleg", i/o de "Radigrafia", atenent a que tracten del "Radi" (i més estrictament, sobre la radiació que emeteix). El Radi és l'element número 88 de la taula periòdica, existent des de fa milers de milions d'anys, i no l'aparell de la "Radio" inventat no fa gaire. En aquest cas, la meua insistència només originava censure com "¿es que tu sabràs més que el "mestre" FABRA?". És tant clar que no tracto de menysprear a ningú, com que aquesta pregunta és una paradigma de l'estupidesa.

En una conferència, fa 20 anys, vaig dir repetidament "ciudadà". L'endemà un diari no va escriure sobre el que havia dit, sinó que només de la meua transposició (llavors encara deia "Radiologia", però això no va preocupar gens al periodista).

Soc especialment sensible als maniqueïsmes/ fariseïsmes de tot tipus, perquè darrera la preocupació per detalls intrascendents, quasi sempre s'amaguen altres greus problemes de fons. La gramàtica, l'ortografia, sovint s'ocupen de banalitats, però es desenten de la correcta interpretació i de la comprensió del discurs/ text.

.6 REFLEXIONS PERSONALS

Si tot això anterior de la realitat lingüística entorn el "per a / per", ha estat amb preferència una exposició de **fets objectius**, el que ara segueix són unes reflexions personals.

Coincideixo amb el que diu En COROMINES*: "un mínim de simplicitat i claredat", que he transcrit a l'inici. Les diferències poden ser que en quasi **30 anys**:

- sortosament els temps han canviat molt, tant socialment com políticament, i sobre tot,
- els coneixements científics i els avenços cognitius dels darrers dos segles s'han **integrat i difós arreu sense censura**, mercès la vesant positiva dels mitjans de comunicació.

* NOTA: Però evidentment, no coincideixo en moltes altres coses.

Possiblement, el tret més diferencial entre les propostes tradicionals i la fenomenològica/ interpretativa que he exposat, està en les **actituds i prioritats** subjacents. No es tracta de dir només que ha d'ésser "simple i clara", sinó que a més cal ésser conseqüent. Jo crec fermament en el dret de la comunicació, que per definició ha d'ésser "simple i clara", com una **prioritat bàsica**. I a més, em tinc per rabiosament conseqüent i coherent en això ("coherent fins a la incoherència", que em deia un amic).

La perspectiva fenomenològica és una **perspectiva intrínseca**, i val la pena dir-ho, és la única perspectiva que pot possibilitar **tractaments científics** de qualsevol tema estudiat. A més, possibilita una anàlisi **traslladable a qualsevol idioma**. Aquesta perspectiva permet establir **criteris intuïtius**, que són especialment **eficients**, i sobretot **en els nens**.

No sembla coherent/ raonable que davant d'aquesta realitat pugui haver qui segueixi insistint en imposar el que no s'ha pogut consolidar mai en molts segles. ¿No seria més honest reconèixer el fracàs?, i així donar opció a que puguin aparèixer algun dia, **perspectives més eficients** de resolució dels problemes lingüístics.

Menys s'entén encara quan avui, la ciència, la comunicació, la cultura i la civilització resultant, ens porten nous i refrescants criteris front l'obscurantisme lingüístic gramatical i sintàctic. I no em refereixo a anglicismes, menys encara a castellanismes, ni a coloratures informàtiques. Em refereixo per exemple:

- a qüestions bàsiques de la **psicologia i la pedagogia**, conseqüència de les afortunades, revulsives i transcendents aportacions de persones com per exemple:
 - PIAGET (1 886 - 1 980) per a qui els nens no són adults reduïts de mida, és a dir, diferenciats només quantitativament dels adults, sinó que sobretot qualitativament; o
 - FREUD (1 856 - 1 939) per no tenir por de reconèixer l'inconscient, i la seva interrelació amb el llenguatge. Faig l'observació que, ben mirat, FREUD va tenir el mèrit de dir i fonamentar científicament qüestions obvies i de sentit comú (pot ser per això se'l rebutja tant enèrgicament). Per exemple, la interrelació esmentada es recull des de fa segles amb el dit "por la boca muere el pez".
- i també em refereixo a la **matemàtica**, que dia a dia ajuda a poder fer ciència de cada cop més coses i àmbits, per impensable que sembli. Fins i tot del llenguatge, per molt que això moltes persones no estiguin disposades a acceptar-ho, per molt que se'ls demostrï tant clarament com que 2 i 2 són quatre. Per exemple, encara es desconeix que Roger BOOLE (1 815 - 1 864) fou més que un matemàtic, un psicòleg i un lingüista, només que massa avançat per a que fins i tot avui se l'entengui correctament (parlaré d'ell als Annexos).

És **preocupant** que siguin **molts mils** les persones disposades a impartir **normes imposades** (això si que és un castellanisme **profund i inconscient**, herència boomerang de segles d'ocupació castellana*). I més perquè, d'altre banda, copen els llocs neuràlgics de l'ensenyament i la cultura.

* NOTA: Per exemple, mai he pogut entendre, i **em preocupa profundament**, com després de tants anys d'haver patit "Gerona" o "Lérida", avui es pretén que diguem "Lleó", "Nova York", o "Milà".

Aprofitant més referències del mateix SOLÀ, i a la llum del que deia FREUD, s'intueix una explicació a aquesta intolerància. A la Introducció d'"Estudis de sintaxi catalana/ 1" (pàg. 7) llegeixo: "... he viscut intensament que profunda i misteriosa és la llengua, que difícil d'explicar". Certament: misteris, paranys i inexplicabilitats. Estem front un altre misticisme, front un esoterisme més, però molt més fort que d'altres que ja han començat a doblegar-se front l'evolució darwiniana, front la igualtat de les races, o front la igualtat dels sexes.

No lliga gaire, ni són creïbles amb aquestes actituds, preteses intencions de "reflexió", ni de "crítica", ni d'"oportunitat científica ni pedagògica" (com argumenta el mateix autor un paràgraf abans), seguint el costum habitual d'intentar aparentar rigorositat i científicitat, o d'aparentar l'esmentada "simplicitat i claredat", només que per a no haver **d'esforçar-se en canviar** el que ja és indefensable, ni en **esforçar-se en acceptar i aprendre** els nous descobriments de la humanitat.

És igualment respectable qualsevol sentiment d'afecció; sigui a les lletres, sigui a la cinematografia, o sigui al F. C. Barcelona, per posar alguns exemples freqüents. I és a més admirable, quan en qualsevol d'aquestes afeccions s'assoleix erudició i/o habilitat segons el cas.

Però altre cosa és imposar aquets sentiments i/o habilitats als altres. Com per exemple, obligar a anar al cine tant si com no, com obligar a vestir de blaugrana i jugar a football tant si com no. O com obligar a escriure, per exemple, en vers*, o amb uns determinats convenis arbitraris rebuscats i a sobre equívocs, que res a veure tenen amb la comunicació ni molt menys amb la comprensió**.

* NOTA: Al segle V, a Bharat (=Índia), els savis que iniciaren el transcendent sistema de numeració decimal, encara no tenien denominacions específiques per als deu números. Escrivien els descobriments astronòmics en vers, i es referien als números amb metàfores: al "3" li podien dir indiferentment "trèvol", "triangle", o qualsevol objecte que evoqués al tres, etc., etc., etc. Però d'això ja fa 15 segles, i quan els coneixements eren tan escassos que podia ser fins i tot convenient posar el màxim d'èmfasi en els pocs que en coneixien.

** NOTA: Per exemple de [10] transcribeixo: "La conceptuació és un **procés d'àmbit Psicològic**. Veurem que la Denominació és una **sensitivació, imprescindible pel funcionament de les abstraccions conceptuadores del Pensament**. Veurem que la Conceptuació es representa plenament amb la Matemàtica. En conseqüència, **é que té a veure en tot això l'alfabet i/o una manifestació estètica expressiva com la literatura?**"

Comunicació i comprensió eficient són uns drets humans tan **inalienables** com la llibertat d'expressió, el dret a la intimitat, la igualtat, la solidaritat, i/o el dret al treball. Uns drets dels que, sembla, encara no s'han apercebut molts lingüistes i literats.

Jo tampoc respecto la norma COROMINES. Però ni aquesta, ni moltíssimes altres que no tinguin una **justificació objectiva** en relació a les finalitats comunicacionals del llenguatge (per exemple, el lector veurà poques "el·le geminades" [NOTA: si ara ja hi són, és per una correcció ortogràfica posterior amb el corrector de l'ordinador]).

PUNT FINAL (2003-11-04)

El català no és perfecte. Cal acceptar-ho. Hi ha característiques més eficients que en d'altres idiomes, però també característiques menys eficients. En aquesta del "per" i el "per a" vam tenir el **desencert** d'emprar dos noms tan similars (quasipolisèmia, sobretot en la parla) en dos interpretacions tan diferenciades. El castellà ho va fer millor, com el francès o l'alemany. Per això moltes persones diuen **espontàniament/ intuïtivament "per tal de"** en lloc de "per a".

El problema rau en conseqüència en la **semiologia**, ni en la gramàtica ni en la sintaxis. La solució **NO** es pot trobar, doncs, ni en la gramàtica **NI** en la sintaxis, com s'ha provat fins avui, sinó que en la **semiologia**. És a dir, **el problema està en d'ineficiència del signe, perquè la nostra psique no sap gestionar polisèmies**. És a dir, la solució té més a veure fins i tot amb la psicologia que amb la gramàtica ...

I sobretot, oblidant-se del fantasma de la castellanització.

Les afirmacions chomskyanes sobre la base genètica de les capacitats humanes gramaticals, apart d'**acientífiques** i "**creacionistes**" (veure a WITTGENSTEIN.Doc que s'oposen a les irrefutables aportacions darwinianes), es posen en evidència en aquesta anàlisi. S'ha pogut veure reiteradament com la gramàtica només **enfosqueix, fa complicat i enrevessat el que és simple perceptiu i/o intuïtiu**. I fomenta la polisèmia, característica que no sap gestionar el pensament (veure documents de la Patent del 2001 i següents).

7 HEURÍSTICA: METODOLOGIA EMPRADA EN LA RESOLUCIÓ D'AQUEST PROBLEMA.

¿Quin ha estat el camí per a analitzar aquest problema? Doncs l'únic possible, el de tenir en compte els Nivells del nostre Pensament.

Nivell 0; Identificació del problema: l'aspiració a entendre'ns, ignorada pels lingüistes, però manifestada en aquest cas al llarg dels segles pels usuaris.

Nivell 1; Classificació **intrínseca** de casos: cal estructuració i mètode classificatori per a superar la fosquedat gramatical.

Nivell 2; Combinacions: només els dos casos Unió.

Nivell 3; Relacions: oblidar-se de la gramàtica i la sintaxi (**no** hi ha relació amb la resolució del problema, si bé són els **causants!**), i respectar les incidències amb la psicologia (percepció de la fenomenologia, intuïció, semiologia del pensament, ...).

Nivell 4; Mètode de resolució: respectar la fenomenologia i el que ens diu la semiologia.

CRITERIS EMPRATS

En aquest article, l'anàlisi del problema i la solució proposada, es fan des d'una perspectiva **fenomenològica**, en lloc de la perspectiva gramatical i sintàctica tradicional. La perspectiva fenomenològica té subjacents les perspectives semàntica i la semiològica, però en aquest limitat article caldrà evitar aprofundir-ne per a:

- no tractar el que no sigui de comprensió immediata;
- evitar l'explicació de les limitacions de les perspectives tradicionals de la semàntica i la semiologia; la necessitat de modificar aquestes perspectives; i quina és la perspectiva intrínseca necessària*.

Per a establir aquesta proposta he aplicat a aquest cas alguns dels criteris que permeten la construcció de Diccionaris Universals (=DU), una **eina transcendental pel llenguatge la comunicació i la comprensió***. Els criteris subjacents als DU són els **matemàtics i psicològics**, que també estan a la base de l'esmentada perspectiva intrínseca de la semiologia i la semàntica. En un o altre cas, destaca la **intrinsicitat** que s'oposa als **formalismes volubles i arbitraris de la Gramàtica**. A .6 s'ha fet una referència històrica d'aquestes criteris metodològics (.6 "Reflexions personals").

L'article tracta els aspectes de la normativa del "Per" i del "Per a", segons siguin:

- **intuïtius**;
- **ambigus** (acció voluntària, ...), **equívocs**, i/o **antiintuïtius** (el "per +infinitiu")*.

Si són intuïtius existeix una fàcil formulació, front els dispersos criteris actuals, i a més no suposen cap modificació de cap norma.

Si són ambigus, és veu que la perspectiva aquí exposada és clara, no contradiu la norma, i fa entendre el perquè de l'ambigüïtat.

Si originen equívocs i/o són antiintuïtius, aporta el criteri d'univocitat i exposa com hauria d'ésser una norma **respectable**, és a dir, **coherent i inequívoca**, i suficientment fonamentada en l'ús. I sobre tot **respectuosa**, és a dir, intel·ligible **fins i tot pels nens**.

* NOTA: Respecte les afirmacions fetes sobre la semàntica i la semiologia, sobre l'eina del Diccionari universal (=DU), i sobre els aspectes antiintuïtius, m'haig de remetre a la bibliografia personal [8] [9] [10] [11] [12] [13] i [14], i/o a tractar-ho breument en els Annexos, per a qui li interessi.

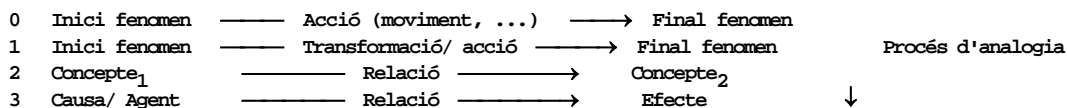
Amb aquestes eines, i amb la perspectiva fenomenològica, la resolució de problemes com el del "per" i el "per a", com de molts altres problemes que planteja el lingüisme, es redueix a l'aplicació de **criteris simples, intuïtius, i intel·ligibles fins i tot per a un nen**.

ANNEXOS

Fenomenologia, relacionabilitat, intuïtivitat i psicologia

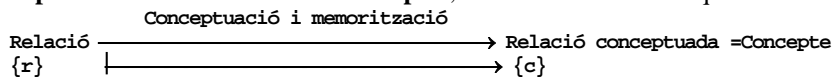
La percepció del canvi entre els estats inicial i final d'un fenomen, permet abstraure l'"Acció" que els **relaciona**. Aquesta abstracció, que també es conceptua i memoritza, pot evolucionar progressivament fins esdevenir una Relació estricta entre dos conceptes diferents ("Agent/ causa" - "Efecte").

Aquesta evolució progressiva és fàcil de veure en les quatre etapes següents, que amb un altre enfocament va estudiar PIAGET:

Les **Relacions entre els conceptes són la representació mental de les interaccions/ comportament de la fenomenologia real**. Una Relació és un fenomen "Causa/ Agent → Efecte" intrínsecament virtual/ mental, és a dir, la virtualització que el pensament fa d'un Fenomen. Establir una relació és una **reacció "intel·ligent" a un estímul fenomenològic**. Establir una relació és fer un nou fenomen (virtual) en base a dos fenòmens, un **fenomen de fenòmens**.

És obvi que **fem conceptes de les Relacions entre conceptes**, de la mateixa manera que sabem conceptuar els fenòmens.

La intuïció es una facultat relacional del pensament, que apart del que li aporta automàticament el suport instintiu i neurològic, es nodreix de la **percepció fenomenològica**. La intel·ligència és una manifestació intuïtiva i relacional, que permet **establir relacions cognitives correctes** en base a associacions mentals intuïtives.

Fenomenologia i matemàtica

La matemàtica és un **representador fenomenològic**. Tota la matemàtica es possibilita en l'existència de la relacionabilitat. La primera abstracció matemàtica estricta i d'ús més reiterat és "**Aplicació (matemàtica)**", una relació genèrica entre els elements de dos conjunts.

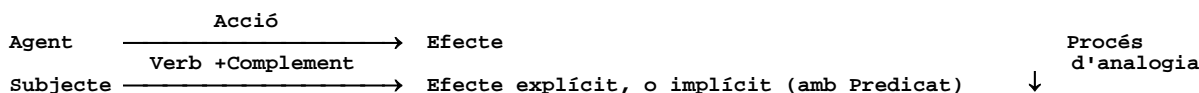

En matemàtica es diu "Aplicació" a aquesta representació anterior, sempre i quan estigui **unívocament** definida. És a dir, si a cada "a" (que se li diu "antiimatge"/ "origen"/ "agent"/ ...) sempre correspon una sola (=una i només una) "b" (que se li diu "imatge"/ "destí"/ "efecte"/ ...). Les "**Funcions (matemàtiques)**", els "**Morfismes**", ... son Aplicacions més restrictives i complexes. **Tota** la matemàtica resulta d'estructures construïdes en base a l'Aplicació matemàtica, tal com tot el llenguatge resulta d'estructurar oracions sintàctiques.

La semàntica de la matemàtica són les **definicions** de conceptes, com "**número**", "obert", "tancat", ..., "paral·lela", "gir", ..., "monoïde", "grup", ..., "homomorfisme", ... La **Matemàtica** disposa també d'una **sintaxi**, i de la seva pròpia **simbologia**, anàlogament a qualsevol llenguatge.

Fenomenologia i sintaxi

El llenguatge, la sintaxi, s'inspiren en la fenomenologia, però després s'obliden reiteradament d'ella. L'oració sintàctica és una simbolització poc original, que es limita a reproduir l'estructura dels fenòmens naturals:

però de manera que incoherentment, les sintaxis actuals **són poc adients per a representar la fenomenologia**, i **no optimitzen el procés de la comunicació**, sinó que **predisposen/ serveixen prioritàriament per a expressar-se** (=manifestar-se pensamentalment), el que implica un clar **egocentrisme**. Així es prioritza el Subjecte i la seva actuació (el Verb) mitjançant les especificacions del Predicat, i a l'inrevés, s'acostuma a ometre/ implicitar l'efecte.

En l'ús habitual de la Sintaxi, els verbs són quasi exclusivament "verbs personals" (=actuacions). Aquets, tenen subjacent un **comportament individual conscient**, on està implícit un **protagonisme**/ voluntat de l'individu, inexistent en l'acció fenomenològica (mostra de l'egocentrisme lingüístic i de les projeccions inconscients del llenguatge).

Als fenòmens (representats amb verbs impersonals (=accions estrictes)), per transcendents que siguin, no els concedim mai cap voluntarietat com als homes. Els verbs representen "actuacions protagòniques", com jo parlo, jo parlaré, ..., jo faré, ..., i poques vegades "accions" que no siguin de persones, com els menys habituals "verbs impersonals". La fenomenologia no té cap protagonisme proporcionat en la sintaxi. La Sintaxi és doncs, **auto contemplativa**.

Comparació entre matemàtica i sintaxi

La matemàtica s'ha utilitzat per a la **representació comprensiva** de la realitat (\Rightarrow coneixement comprensiu), amb la finalitat de possibilitar la predicció, en les ciències que suporta. La comprensió, que és un procés de **síntesi**, i la **predicció**, han estat un sedàs (=un fort condicionant) que ha exigít **eficiència**, i ha obligat al **rigor**. És el que diem "**cientificitat**".*

* NOTA: La científicitat pot caracteritzar-se per l'observança simultània de la **biunivocitat**, la **intrinsicitat**, i la **invariància**.

La sintaxi s'ha utilitzat per a **representar descriptivament**/ enumerativament la realitat, i especialment la realitat dels fets (coneixement factual/ enumeratiu). No ha hagut cap sedàs, ni ha calgut, perquè allà on no arriba l'**ambigüitat** sintàctica, tant en la comunicació parlada com en l'escrita, ens suportem en el **context**, o en altres tipus de comunicació com el **gestual** (una cara o un gest poden dir-nos més que tota una explicació). A més, s'afegeix el nivell inconscient, subjacent en el llenguatge.

És clar que a les ciències hi ha **teories** demostrables empíricament i/o matemàticament, però a la sintaxi només hi ha **normes imposades** i/o convenis. Apart d'això anterior, apart dels **diferents àmbits** d'aplicació, i apart de la **diferent metodologia** amb que s'ha tractat una o altre, matemàtica i sintaxi són dos recursos de comunicació substancialment **equivalents**, només que amb àmbits d'aplicació diferents (comprensió i descripció respectivament).

La concepció de relacions, és a dir, la correspondència que estableix el pensament entre relació i concepte, és el que a la matemàtica es diu "**Pas al dual**", entre Funcions i Punts, entre Formes lineals i Vectors, ... La sintaxi fa el mateix amb el **Verb**, que és un relacionador conceptuat, si bé aquest "pas al dual" no és intrínsec. Així a conceptes com Estat, Vista, ... els associem relacionadors (=verbs) com estat, veure, ...

Conclusió

De tot això anterior es poden entreveure moltes aplicacions, i sobretot,

- on està un dels **nexes** principals entre llenguatge psicologia i matemàtica,
- on cal començar a buscar els nexes entre ciències i lletres,
- quin ha d'ésser l'enfocament necessari per a la semiologia i la semàntica.

Però el que vull evidenciar aquí, és simplement que l'oblidada fenomenologia és una referència/ perspectiva **útil** i **seriosa**, que no ens ha de sorprendre serveixi per a **resoldre ambigüitats lingüístiques**. Com per exemple, el parany del "per" i el "per a".

.A1 MATEMÀTICA, SEMIOLOGIA, I SEMÀNTICA.

Les Matrius algebraiques

Una Matriu (algebraica) és una taula, quadrada o rectangular, de números, que serveix per a descriure les transformacions d'un conjunt de magnituds corresponents a un sistema/ realitat. És a dir, calcula els **canvis** succeïts. El lector se la pot imaginar com un número molt complicat, que s'estructura amb components, components que són els números simples que coneix des de petit (veure més a baix tres matrius tridimensionals, és a dir, que defineixen canvis en l'espai real).

Una magnitud real s'ha de referir a unes unitats (per exemple, grams, kilograms o tones). Així: 3, 3 000 o 3 000 000 són **tres números molt diferents**, però si fem intervenir diferents unitats, 3 tones, 3 000 kilograms o 3 000 000 grams, és **la mateixa quantitat**. De la mateixa manera, les matrius estan referides a una "base (algebraica)". És a dir, "unitat (d'una magnitud)" i "base (algebraica)" és un mateix concepte emprat en àmbits diferents. Si tenim una transformació, la matriu associada tindrà unes quantitats numèriques que variaran **segons** la base escollida. El que importa no és el signe de representació (=la coordenada, lo extrínsec), sinó que lo intrínsec (=el concepte/ realitat que representa).

Per exemple, els enginyers estudien la matriu del tensor d'inèrcia. Un enginyer, i un físic i/o un matemàtic, saben que dels números d'una matriu, és a dir, **de les expressions en coordenades, quasi mai es pot saber com actua**. Dos matrius que només difereixen en una sola quantitat/ coordenada poden ser totalment diferents. Dos matrius aparentment diferents, i fins i tot si difereixen en totes les quantitats, poden ser equivalents. Així, la matriu 0 i 1 són molt diferents (origen canvis **molt diferents**), mentre que la matriu 1 és equivalent a la 2 (origen exactament **el mateix canvi**).

$$\begin{array}{ccc} \left| \begin{array}{ccc} 5 & 3 & 2 \\ 1 & 1 & 2 \\ 3 & 3 & 0 \end{array} \right| & \neq & \left| \begin{array}{ccc} 5 & 3 & 2 \\ 1 & 1 & 2 \\ 3 & 3 & 1 \end{array} \right| & = & \left| \begin{array}{ccc} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 3 + \sqrt{19} & 0 \\ 0 & 0 & 3 - \sqrt{19} \end{array} \right| \\ \text{Matriu 0} & & \text{Matriu 1} & & \text{Matriu 2} \end{array}$$

A les quantitats (5, 1, 3, 2, 0, $3 + \sqrt{19}$, $3 - \sqrt{19}$) se'ls diu "coordenades" de les corresponents matrius. Les coordenades són l'aparença externa, és a dir, la **forma**, que cal saber "**interpretar**" dins la globalitat de les coordenades de la matriu.

Si canviem les quantitats d'una matriu per les lletres de les paraules, en un idioma passa el mateix. El criteri, és a dir, la "base (lingüística en aquest cas)", que permet estructurar lletres per a fer paraules frases i oracions, és cadascun dels idiomes. Però en aquest cas no es pot parlar estrictament de criteris, sinó que **només de convenis arbitraris**. I a més, dins un mateix idioma ens trobem l'arbitrarietat afegida que dos paraules diferents poden representar el mateix concepte (polidenominació =homosèmia), dos paraules pròximes, i fins i tot iguals, poden representar conceptes totalment diferents (polisèmia =homodenominació). I sovint els dos fets concorren (polihomosèmia =polihomoddenominació).

La matemàtica va haver de fugir del que aparentaven aquets conjunts de números de les matrius, i per això es va desenvolupar l'Àlgebra lineal i la Geomètrica. Des d'aquestes perspectives es va saber **classificar intrínsecament** les matrius, és a dir, veure no el que aparentaven, sinó el que feien (és a dir, quina era la transformació associada).

La lingüística (la gramàtica, la sintaxi) és la perspectiva dels signes que representen la realitat, però **segueix estudiant les formes combinades dels signes**, i encara **no ha intentat descobrir lo intrínsec subjacent**. Lo intrínsec són els **conceptes** i les **estructures** que amb ells fa el pensament. Dels conceptes i d'aquestes estructures **emergeix** la interpretació de les paraules frases i oracions.

La lingüística no ha descobert encara la semàntica ni el funcionament del pensament. La semàntica no s'entendrà mai des de les denominacions, tal com es fa avui. Cal un canvi de perspectiva i de metodologia i mirar la semàntica **només** des de la semàntica. La semiologia actual tampoc és útil, doncs també es tracta com un accessori gramatical.

Un **Sistema conceptual exacte (=SC)** és un **simulador de la manera com el pensament genera i gestiona els conceptes, i els coneixements**, amb total independència de la/ les denominació/ns, dels idiomes, i/o de convenis culturals com els gramaticals i els sintàctics (veure Annex .A2 següent). Un Diccionari universal (=DU) és un SC indexat en diferents idiomes.

Si em restringeixo al cas del "per - per a", la raó de l'ambigüetat històrica està en l'**enfocament extrínsec**, gramatical i sintàctic, que **perpetua** la norma COROMINES, **quan aquestes preposicions s'utilitzen per a representar rols reals/ fenomenològics**. Per això, si canviem la perspectiva, gramatical/ extrínseca per la fenomenològica/ intrínseca, ens trobem amb la inesperada **sorpresa de la solució**.

Semiologia i Pensament

Els números romans potser siguin un exemple menys exacte que les matriu, però molt més comprensible per a qualsevol lector. Es com si ens fessin multiplicar XIII per XXVII, sense poder usar el sistema decimal, ni òbviament una calculadora o un àbac. No ho sabríem fer, com no ho sabien fer els romans. La numeració romana és una simbolització que no permet al pensament gestionar algoritmes comprensius. Només permet les acumulatives taulilles i els àbacs.

El pensament només pot ser eficient **si se suporta en uns simbolismes molt adients**, i no en altres. Simbolismes que fins que no han estat trobats, fortuïtament, després de mils d'anys de tenir-los al davant, la espècie humana ha estat **incapaç** de fer res. Menys se li pot exigir al pensament, si a sobre hi ha manca de biunivocitat (que és una norma en la lingüística).

Els números romans, la norma del "Per +infinitiu", i moltes altres normes, no s'avenen amb les peculiars i/o limitades funcionalitats del pensament. No hi ha més. Si el "per" i el "per a" han intentat reflectir des de sempre la intuïtiva diferència fenomenològica "Causa ↔ Efecte" aquí constatada, només cal:

- **respectar** aquesta percepció intuïtiva, i
- **situar-se en** ella per a representar-la en el llenguatge.

En aquest article només he tractat un **problema semiològic** del idioma català, des d'aquesta perspectiva **d'eficiència**, i des de la perspectiva d'una semiologia **intrínseca**.

La Semiologia, intrínsecament definida (veure [10]), seria la ciència que estudia:

- com elements, els **nivells/ sistemes simbòlics** (com per exemple, el llenguatge),
- com interaccions, les corresponents **Interaccions evolutives simbòliques** (com per exemple, les normes gramaticals i sintàctiques),
- però també les relacions, les possibles lleis comunes/ genèriques, que **poden abstraure's de tots aquets complexaments simbòlics** (per exemple el llenguatge, la genètica, la interpretació dels somnis, la informàtica, ...).

és a dir, no s'estudien les volubles formes simbòliques, sinó que els processos interpretatius emergibles de les formes.

És clar que els nivells simbòlics no estan presents únicament en el llenguatge humà parlat/ escrit i en la comunicació cultural, que és l'àmbit al que sovint es pretén restringir la Semiologia. Com primer exemple, la Genètica no és un "llenguatge humà", ni un "llenguatge animal", sinó que un **"llenguatge vital" creat des de la realitat físico-química**. La interpretació dels somnis són simbolismes de l'inconscient, etc., etc., ...

Charles Sanders PEIRCE (1 839 - 1914) va **intuir** la Semiologia amb aquesta definició/ enfocament, molt abans de disposar dels nombrosos coneixements que avui fan imprescindible aquesta definició. Quasi contemporàniament, Ferdinand SAUSSURE (1 857 - 1 913) va restringir-se a desenvolupar la perspectiva lingüística, que avui cal obligadament generalitzar. Però estrictament, les ja esmentades aportacions de MENDEL estudiant els caràcters hereditaris (1 865), són els **primers estudis científics estrictes enfocats a la Semiologia intrínseca**. Semiologia genètica/ de la vida en aquest cas.

Com PEIRCE, Roger BOOLE és un ignorat de la lingüística i sobre tot de la psicologia. Les seves "Lleis del pensament" només van ser valorades, i parcialment, pels matemàtics. Així trobem que els seus "cercles" són utilitzats pels lingüistes per a fer estadístiques, un ús trivial (per exemple, FALK, Johan), però ignoren, i fins i tot contradueixen, la seva aportació transcendental: la descripció del **nivell 2 de la conceptuació**, una de les facultats possibilitadores de la parla.

Lingüística científica

Al contrari del que molts ignorants temen, una lingüística científica no és renunciar a les paraules front els números, sinó que és aplicar metodologies coherents a les paraules, tal com ho fan les ciències consolidades des de fa anys (i que per això són ciències consolidades). I quan aquestes metodologies són les mateixes que utilitza la matemàtica, tampoc vol dir això que calgui saber matemàtica per parlar. Tot al contrari, **un llenguatge científic és més fàcil de parlar, més intuïtiu, alhora que més eficient per a la comunicació**. Veure el document posterior 20031227.Doc "¿Què em fet?"

Una lingüística científica no és un grapat de manifestacions, fins i tot benintencionades. Una lingüística científica tampoc és renunciar a les metàfores o al vers, sinó que és **fer cada cosa al seu lloc** ("dar al Cèsar lo que es del Cèsar, ...", que em van inculcar des de petit). Una lingüística científica seria **dir les coses pel seu nom**, el que també la faria una **lingüística sana**.

A l'Annex A0 he expressat que la científicitat pot caracteritzar-se per l'observança simultània de la **biunivocitat**, la **intrinsicitat**, i la **invariància**.

.A2 DICIONARI UNIVERSAL (RELACIONAL, INTRÍNSEC I EXACTE)*

¿QUÈ ÉS UN DICIONARI UNIVERSAL* (=DU)?

* NOTA: Diccionari semàntic (DS), Diccionari universal (DU, DICUC), ... és el nom donat en aquells anys al simulador/ programa informàtic que gestiona el nucli del Sistema conceptual.

Cert que és molt **diffícil imaginar-se el que encara no coneixem**, i encara és **més difícil imaginar-se els seus beneficis**. Però ho intentaré amb uns exemples.

Uns Grans magatzems

¿Perquè quan està en un país del que desconeix l'idioma, va a comprar sempre a uns grans magatzems, i no a una botiga on ha de demanar cada cosa? ¿S'imagina que hagués de comprar amb uns catàlegs on només hi ha una relació, i alfabètica d'articles? ¿S'imagina que, a més, està en un idioma que no domina? Quan fa la llista de la compra, ¿alguna vegada s'ha preocupat per fer-la en ordre alfabètic?, ¿o sempre procura agrupar-la segons les botigues o departaments de cada objecte?

¿Què tenen uns grans magatzems (o un supermercat qualsevol, o un impactant catàleg il·lustrat)?

- Són **sensitius**, ho veu tot. Veu la grandària real, percebeix la qualitat, pot escollir entre **diverses ofertes**, ...
- Millor o pitjor, estan **estructurats**. Sap, és a dir, té **criteri** per a saber, **on a d'anar i on no**. Fins i tot, el que s'ha oblidat a la seva llista de la compra, se li **inferirà** de les agrupacions **homogènies/ relacionades**.
- Més encara, imaginis que està veient una torradora de pa, i s'enrecorda que ha de comprar pa. Imagini que a més, pot fer venir el departament del supermercat al lloc on vostè està assegut, i ¡plas! li apareix la botigueta del pa, el compra, i segueix mirant torradores. O pot fer proves per a veure com li torre el pa cada torradora.
- Ho troba **tot, i per l'ordre que vol**.

Fa 200 anys quasi no havia de res, ni diners, ni temps per a comprar. I les persones estaven aïllades en petits àmbits d'interès. Per això les botigues han hagut de canviar. Paral·lelament avui tenim molts més conceptes, i la necessitat de conèixer els conceptes de moltíssims més àmbits. Però **seguim amb els mateixos diccionaris alfabètics** de sempre.

¿Com trobar?

- Conceptes polilèxemics: "Persiana enrotllable", "Mullat de cap a peus", "Campionats mundials de football", ...;
- ¿Com trobar-los buscant per "enrotllable", "totalment", o "football"?
- Formules, lleis, ..., com: $E=mc^2$; lleis de KEPLER; o la mateixa norma d'En COROMINES.
- Maneres, mètodes, tècniques, ..., com "Bacallà a la pil-pil"; el test de COOPER.

Avui la informàtica ens pot ajudar molt, però seguim tenint el de sempre, només que més ben vestit. Substancialment no hem canviat res, ni amb els hipertexts, ni amb les enciclopèdies en CD-ROM. Tot és **més ràpid**, però **no millor** qualitativament.

Segueix pendent canviar lo essencial, lo **intrínsec**. Segueix pendent disposar els conceptes com en els grans magatzems: agrupats/ relacionats pel que són, o pel que serveixen, o fins i tot per l'àmbit d'ús (com els diccionaris tècnics i/o ideològics). Però no només segons com els denominem a cada idioma i/o argot.

El pensament és com l'**interior** d'uns grans magatzems, on els **conceptes s'estructuren mitjançant relacions**. Un Diccionari universal (=DU) li he definit en l'Annex .A1 anterior, com un simulador dels processos de conceptualització i comprensió del pensament. Intenti imaginar amb l'exemple de la compra, la quantitat de problemes conceptuals i cognitius que se li resoldrien amb aquets diccionaris. Podria tenir a la seva disposició una memòria infinita, però que no li fallaria mai. És a dir, trobaria tot d'una manera intuïtiva, sense recordar ni pensar. **Tampoc haurien equívocs ni demagògia**.

Un nexa de la psicologia la matemàtica i el llenguatge. Semiologia i semàntica intrínseca.

L'Annex A0 mostrava com s'han dissociat la matemàtica i la sintaxi, tot i els seus orígens comuns. La psicologia va arribar més tard, i amb un altre enfocament. Si ens deixem portar pel que preconitzava LEIBNITZ (o fins i tot LLULL), i pel que van començar PEIRCE o BOOLE, s'arriba a una **representació matemàtica** dels processos bàsics del pensament (bàsics vol dir que els fan els nens espontàniament). És a dir, s'arriba a una psicologia cognitiva estrictament científica.

Entès això, s'entén que és el llenguatge, res que se sembli a un instint, i com ha d'ésser un llenguatge objectivament eficient*. O si més no, com no ha d'ésser. També s'entén com s'ha d'enfocar la semiologia i la semàntica per a que siguin intrínseques. I d'aquí, com han d'ésser els diccionaris per a esdevenir una eina bàsica del llenguatge entès com facultat/ habilitat humana.

* NOTA: És a dir, des de la perspectiva comunicacional i entenedora.

Un diccionari universal, per a simular al pensament, **estructura conceptes i coneixements** simples, d'acord una **estructura relacional intrínseca i intuïtiva, que és la mateixa per a totes les persones**. Així podrem **trobar conceptes que desconexem** però que necessitem. Òbviament podrem trobar també **conceptes que només hem oblidat** com es denominen. I sobre tot podrem **trobar o guardar qualsevol tipus de coneixements**, com els nostres coneixements domèstics i/o íntims, **amb la garantia que sempre els trobarem**.

Una característica important és l'**exactitud**, mitjançant un **sistema conceptual** de referenciació, **convergent i complet**. Es pot parlar de conceptes exactes, tal com els números són inequívocs/ exactes, sempre i quan sabem quina és la base de numeració a la que ens estem referint (tal com també s'ha de fer, anàlogament, amb els conceptes).

Sap que fer un retrat robot en base a les descripcions d'uns altres és molt difícil, i no sempre és fidel. Però si algun dels testimonis té la traça de dibuixar o de caricaturitzar persones, aviat els altres diran ¡és ell! És com la descripció, de paraula o escrita, d'un paisatge: tothom s'ho imagina diferent. "Més val una imatge que mil paraules".

Si ha vist els preciosos Diccionari visuals multilingües, o els fantàstics Atles geogràfics actuals, o una bona enciclopèdia il·lustrada (a suport de paper o de CD-ROM), sabrà que les imatges només són de realitats tangibles. Però la tecnologia aèria fotogràfica o digital no sap com es poden fer fotos:

d'una demostració;
d'un criteri; o
d'un coneixement.

En aquets casos abstractes cal recórrer a un quadre, un esquema, o un diagrama. Doncs imagini que **també lo "abstracte", lo intangible, lo intuïtiu, i lo comprensiu, ho pot visualitzar** en un DU com si fossin objectes tangibles. Com si fos una imatge o un paisatge.

Després, a cada concepte se li posen les etiquetes que calgui, de tants idiomes i argots com necessiti (Terminologia i Morfologia gramatical). Això és lo menys important, però és l'únic que preocupa a la lingüística. I posar aquestes etiquetes sense tenir en compte tot lo demés, ben mirat és una frivolitat.

Així podem trobar les denominacions d'un concepte fins i tot **especificades segons el àmbit d'ús de cadascuna**, sigui geogràfic, o d'argot professional o social. Intenti imaginar el que això li facilitaria les traduccions, i sense error. I l'automatització de traduccions per a qualsevol idioma i argot. Un DU és **independent dels idiomes, però utilitzable des de qualsevol d'ells**. I sobretot, un DU és un traductor inequívoc entre idiomes.

Una de les moltes característiques que no s'imagina dels DU és que són una eina **divertida i apassionant** per ella mateixa. Per la satisfacció de trobar, d'aprendre, de descobrir, de resoldre interrogants, de sentir-se com a casa i no amb algú que li posa en evidència davant els altres per no saber. Pel contrari, mai he vist un diccionari de la llengua divertit. Front la llarga explicació que li estic fent, lo millor seria simplement que pogués **utilitzar i gaudir amb un d'aquets diccionaris**.

Si avui molts ja no saben que és la taquigrafia, tard o d'hora passarà això amb els actuals diccionaris. Fins i tot la versió en paper d'un DU*, projecció que restringeix bastant les seves prestacions, no se sembla gens als actuals diccionaris.

* NOTA: en previsió d'un "apagón", o simplement perquè el suport paper també té les seves **avantatges insubstituïbles**.

COM AJUDA UN "DU" EN PROBLEMES COM AQUEST

¿Quan vaig trigar en trobar aquesta solució a un problema centenari? El temps d'una primera lectura als llibres referenciats ([0] [2] [3] i [4]), durant els viatges en metro de retorn a la feina, i en tren de retorn a casa. Així abans d'anar a dormir vaig fer-me l'esquema, que vaig desenvolupar sense presses el cap de setmana. Lo més ferragós va venir després: vaig trigar tres caps de setmana en omplir-ho, posant-ho bé i formalment en ordre per a que s'entengués millor des de la perspectiva lingüística.

¿Com se'm va acudir aquest enfocament? Al llegir-ho com faig sempre: pensant amb els conceptes tal com estan en un DU, és a dir, tal com els tinc al cap.

Al ser un **simulador correcte**, del pensament i de la realitat fenomenologia que representa, un DU **ajuda a conscienciar** els conceptes tal com els estructura intuïtivament/ inconscientment el pensament. Al llegir conceptes així estructurats, i no paraules, els conceptes i els coneixements es poden relacionar entre ells, i amb altres conceptes i coneixements. I sense desvirtuar la realitat que representen.

D'altre banda un DU també comporta una **metodologia** que reproduïx les del pensament, tan per a una conceptualització simple, com per a la ubicació d'un coneixement, com per a la resolució d'un problema qualsevol (com per exemple aquest del "per - per a"). Un DU no és útil només per les seves relacions, que ja és molt, sinó que sobretot per **com** les presenta d'acord amb tota la **metodologia subjacent**. Aquesta metodologia li transfereix, sense adonar-se, mètode per a gestionar eficientment els conceptes. És a dir, mètode per a **pensar adequadament** sobre el que vostè vulgui.

Front lo fàcil que és "veure" un DU, lo difícil ara serà descriure literalment el que amb aquesta eina es veu d'immediat. Com descriure una foto robot o un paisatge. Per això ho faré només amb el primer cas (cas 0), que d'altre banda és el més sucós. Intenti completar de la mateixa manera el cas 1, lligant els conceptes que li he exposat.

El cas 2 és més metodològic que relacional. Si resol el 80 % d'un problema, el restant 20 % ja no li semblarà cap problema, i previsiblement ho resoldrà de seguida ("divide i vencerás"). Classificar per a separar (cas 0 i 1), i un cop separada la resta (el cas 2), identificar-la per a classificar-la per ella mateixa (nexe amb atribut i/o alternativa) i en relació als altres casos (unions).

Cal no oblidar mai que tota aquesta llarga i poc eficient explicació és per a descriure el que **ja té dins del seu cap** (o sempre ho ha intentat tenir així). No cal aprendre res nou, només cal **desenvolupar-lo amb un ensenyament adequat**.

ESTRATÈGIA RELACIONAL*

* NOTA: En aquesta part transcriueixo resumidament part de diverses de les meves referències bibliogràfiques.

Terminacions: la subjectivitat ben utilitzada.

Un concepte pot definir-se com "una memorització recuperable del pensament, originada com a conseqüència de la percepció de realitats, o de l'estructuració d'altres conceptes". La intervenció de la **percepció**, que origina la coneguda **subjectivitat**, afegeix una modelació de la imatge conceptual.

Es possible reconèixer en tots els conceptes, algunes subjectivitats **genèriques**, derivades de l'utilitat per a l'individu i/o de les abstraccions reiterades de la pròpia fenomenologia. Són interpretables (=tenen "sentit") tot i que no siguin d'ús (per exemple, "camionisme"), i fins i tot quan no són ni reals (per exemple, "bacallanització"). Un nen les **reconeix clarament** al mateix temps que comença a parlar (doncs rau d'una facultat, la intuïció, pròpia de l'espècie).

És a dir, un concepte té **intrínsecament** associats diverses percepcions subjectives però genèriques. Les denominaré "Perspectives d'ús", o "Terminacions" perquè en els diferents idiomes es troben sovint com modificació terminal de la paraula que representa al concepte*. A més, aquest procés terminal i arbrat és **intuïtiu**, i així els nens **les reconeixen i les utilitzen** sense que se li explicitin.

* NOTA: que siguin terminals (sufixes), i no inicials (prefixes) o mitjans (infixes), no és fortuït, sinó que s'explica per raons estructurals del pensament, prèvies al llenguatge, i fins i tot per raons estructurals fisiològiques. Veure [10].

Aquesta capacitat marcadament arbrada és **profusament** aprofitada per la cultura (derivacions de la percepció fenomenològica; sotsconceptes extrínsecs derivats, com Ciència associada, Lloc associat, ...) i per la Morfologia gramatical (Declinacions, Verbs, Gènere gramatical, Número gramatical, ...). Per exemple:

- "-ic", "-tiu", "-tal" (abstracció generadora del concepte/ adjectiu gramatical principal),
- "-ció" (i "-atge" i "-ment") (fenomen associat);
- "-ment" (adverbiació gramatical), que representa la manera (=procés);
- "-able", "-ible" (possibilitat de realització d'un procés [un procés és un cas particular de fenomen]);
- "-ant*", "-dor" (agent associat al fenomen, inclòs un objecte si és un agent material);
- * NOTA: en català, aquest "-ant" coincideix i es confon amb l'acció associada/ gerundi, situació que no succeeix en el castellà ("ante": agent; "ando": acció/ gerundi).
- "-leg", "-asta" (agent que és una persona i/o professió);
- "-ant", "-ent", "-int" (restricció del fenomen a només l'acció/ procés caracteritzador [=gerundi gramatical]);
- "-itat" (propietat associada a la manera de fer d'un procés [gramaticalment, en forma substantivada]);
- l'efecte no té una de sola, sinó que varies de més específiques, com per exemple les següents:
 - "-at", "-it" (estat de l'efecte resultant/ participi gramatical);
 - "-itzat" (qualitat de l'efecte resultat [gramaticalment en forma adjectivada]);
- etc, etc, etc;

i pel que ja s'ha dit, es pot estendre igualment a construccions **extrínseques**:

- "-logia" (ciència associada);
- "-eria", "-teca" (lloc associat);
- "-isme" (tendència social/ fenomen col·lectiu associat);
- etc, etc, etc.

Per exemple: "Acció - actiu - activació - activitat - activador - activable - activar - activament - activista - activisme - activat - accionament - ...", que és un concepte diferent d' "Acte - actor - actuació - actuar - actuable - ...". Recordi els equívocs que poden originar-se de no tenir clar això ("Actuació voluntària" i "Criteri de COROMINES - SOLÀ").

No obstant això, sovint les "terminacions" no es formen seguint l'anterior norma implícita, sinó que tenen una denominació pròpia i independent. Així, molts conceptes aparentment diferents són només diferents "**terminacions d'un mateix concepte**". Per exemple: "Magnitud - metrologia - quantitatiu - medicació - sonda - mesurabilitat - quantitat - mesurable - quant - ¿quant? - ...". És obvi que això **escapa als diccionaris alfabètics**. I si diem "!Ah, són sinònims!", estem **uniformant**, estem **ignorant la riquesa que aporta la percepció**, de la que no tot són inconveniències.

Ara és moment d'aclarir que si bé les Terminacions tenen molt a veure amb Declinacions i Derivacions gramaticals, no són el mateix. Si tenim diversos tipus de maons i prefabricats, i diversos ciments claus i cargols, podem tenir tot el que cal per a construir una casa. Però segons com els combinem, resultarà una casa o altre, o fins i tot que la casa s'enfonsi si no ho fem bé. Per això cal que algú/ns faci/n de mestre paleta i d'arquitecte.

Entenc per "Terminacions" **el que emergeix** de les declinacions, derivacions, i d'altres conceptes que no té en compte la gramàtica, **amb una determinada estructuració**. Les relacions serien com el ciment. Els components gramaticals que ja haurà reconegut el lector, són només una classe de maons. Són les formes bàsiques, com la llista alfabètica d'articles. Les Terminacions serien com una secció d'uns Grans magatzems, muntada realment, amb els articles.

Aquesta estructura no resulta d'un conveni, sinó que d'una facultat potencial del pensament (la intuïtivitat i la percepció fenomenològica). Es veu a primera vista que les terminacions exposades tenen una estructura arbrada, i que a la vegada segueix l'estructura dels fenòmens. Pot creure doncs, que és una estructura inequívocament i **matemàticament representable**, no difícilment explicable ni ambigua, com per exemple ho pot ser un comportament.

Pel mateix, l'ús d'un DU no requereix d'una formació especialitzada com una disciplina universitària o una mestria professional. És un ús intuïtiu. Els nens són els que més ràpidament s'acostumen al seu ús, amb independència de que entenguin o no, com funciona en el seu cap (veure a [12] "Transferibilitat d'elements metodològics"). Lo del "m'he morit" n'és un sol exemple.

Els idiomes, les gramàtiques, les sintaxis, són com els magatzems de materials de construcció. El concepte de Diccionari universal (amb la subjacent semiologia, semàntica, ...) és com el concepte de casa i la percepció de la seva estructura en base als materials constructius. Hi ha moltes cases, però essencialment/ metodològicament són sempre el mateix. Ni paletes ni arquitectes tenen cap dificultat per a fer una o altre casa, o per a reformar qualsevol d'elles.

Relacions intrínseques entre conceptes

A diferència del cas anterior, que és una relació dins el mateix concepte entre el concepte global i les seves "percepcions d'ús", tractant-se de conceptes estrictament diferents, també es poden establir relacions entre ells. És el que es diu ambigüament "associació mental".

Les relacions més conegudes són les **extrínseques**, i en conseqüència les menys importants. Per exemple, "color associat" (butà, lila, ...), "objecte - característica" (esquí - fustes, ...), "àmbit d'utilització" (sal - menjar, ...) ...

Però les relacions realment importants són les **intrínseques** fenomenològicament i/o semànticament, perquè són **suportables per la intuïtivitat**, i en conseqüència tenen un **àgil ús inconscient**. Malauradament són les més ignorades, i fins i tot ocultades per la culturització (gramàtica, sintaxi), el que és **un inconvenient per al desenvolupament de la intuïció i la intel·ligència**, que són dos **facultats basades en la relacionabilitat**.

Tot i que han estat **ignorades** fins i tot per la psicologia (només es parla genèricament d'"associació mental") les relacions conformen un **arbre intrínsec** de relacions progressivament més específiques. Si contemplem les 50 jeràrquicament més importants, **abasteixen totes les necessitats relacionals**, exceptuant l'especialització geomètrica de les fórmules matemàtiques (el desenvolupament del programa d'Erlangen, de Felix KLEIN (1 849 - 1 925), per a la classificació intrínseca de les geometries).

No hi ha lloc per a exposar aquí aquest arbre, i menys explicar-lo detalladament. El lector m'haurà de creure que per l'esmentada intuïtivitat les reconeixeria totes fàcilment i sense dificultat. Amb la mateixa facilitat amb que hagi pogut seguir l'exposició "Els fenòmens i el desllorigador". També les reconeixen els nens, moltes intuïtivament, i en el pitjor dels casos les poden reconèixer amb molta més facilitat que memoritzar els 100 resultats d'una taula de multiplicar o l'arbitrari ordre de l'alfabet.

Ara veurem tots dos casos anteriors, el de les Terminacions i el de les Relacions intrínseques, al voltant de d'un grup de conceptes. "Grup" per la directa i intensa relacionabilitat entre els conceptes inclosos. Es deixa per al lector que faci el mateix amb el grup de l'efecte (cas 1), i vegi la clara **separació** entre ambdós grups, que aporta la **inequívocitat** a la perspectiva fenomenològica.

CAS 0: MANERA/ MITJÀ/ CAUSA. (=EXPLICACIÓ/ JUSTIFICACIÓ)

"**Manera** (=Diferenciació extrínseca d'un mateix procés)";

Terminacions:

"**Procediment** (=Manera/ Forma concretable de processar)" és l'efecte associat;

"**amb** (=Nexe/ preposició, en contesta a "¿com?")", és una adverbiació associada;

"**com** (=Nexe/ preposició de Mètode, Manera, Mitjà)", és una adverbiació associada;

Relacions

"**Agent**" és una possible condició operativa (la Manera pot venir determinada per l'Agent que ho fa);

"**Catalitzador**" és un element inercial positiu (=condició afavoridora) del Procés/ Manera;

"**Preguntes/ interrogacions metodològiques (=Definició de la Manera/ Procediment)**", ho veurem més endavant;

"**Procediment** (=Manera/ Forma concretable de processar)" (és una Terminació de "**Manera**");

Relacions:

"**Mitjà** (=Agent, Mètode, Instrument ... a través del qual ...)" per una relació Efecte - Agent;

"**Causa** (=Fenomenologia prèvia, originadora d'un Fenomen)" per una relació Efecte - Causa;

"**Preguntes/ interrogacions metodològiques (=Definició de la Manera/ Procediment)**", ho veurem més endavant;

"**amb** (=Nexe/ preposició, en contesta a "¿com?")" (és una Terminació de "**Manera**");

Relacions:

"**¿com?** (=Definició del Mètode/ Manera/ Mitjà)" per una relació "Efecte - Causa";

"**com**" per una relació de contigüïtat i fins i tot d'intersecció;

a la vegada, "amb" és una Terminació del concepte principal "**Presència** (física o abstracta)", que a la vegada és un fill (=concepte més específic) de "**Estats** quantitatiu i positional";

"**com** (=Nexe/ preposició de Mètode, Manera, Mitjà)" (és una Terminació de "**Manera**");

Relacions:

"**¿com?** (=Definició del Mètode/ Manera/ Mitjà)" per una relació "Efecte - Causa";

"**Mitjà** (=Agent, Mètode, Instrument ... a través del qual ...)" perquè és un concepte component/ definicional;

"**amb**" per una relació de contigüïtat i fins i tot intersecció;

"**Causa** (=Fenomenologia prèvia, originadora d'un Fenomen)"

Terminacions:

"**perquè** (=Contesta a ¿perquè?)" forma adverbiada associada;

Relacions:

"**Motiu** (=Causa/ estímul conscient)" està compost/ definit per "Causa";

"**¿perquè?** (=Definició del Motiu/ Causa)" està compost/ definit per "Causa";

"**Procediment**" per una relació Causa - Efecte;

"**Agent**" per una relació estructural Causa - Agent obvia, i sovint una intersecció/ coincidència;

"**Motiu** (=Causa/ estímul conscient)"

Relacions:

"**Causa** (=Fenomenologia prèvia, originadora d'un Fenomen)" és un concepte component/ definicional;

"**¿perquè?** (=Definició del Motiu/ Causa)" està compost/ definit per "Motiu";

"**Mitjà** (=Agent, Mètode, Instrument ... a través del qual ...)"

Relacions

"**Agent**" és un concepte component/ definicional;

"**Procediment** (=Manera/ Forma concretable de processar)" per una relació Agent - Efecte;

"**¿com?** (=Definició del Mètode/ Mitjà)" està compost/ definit per "Mitjà";

"**com** (Manera/ Mètode/ Mitjà)" està compost/ definit per "Mitjà";

"**Instrument**" per pertànyer semànticament (tot i que no jeràrquicament) a "Mitjà";

"**Agent**"

Relacions:

"**Causa**" per una intersecció i una relació estructural Agent - Causa;

"**Catalitzador**" és un net jeràrquic;

"**Manera**" perquè li és una possible condició operativa (la Manera pot venir determinada per l'Agent que ho fa);

"**instrumental**" (és la Terminació "abstracció associada/ adjectivació d'"Instrument");

Relacions

"**Mitjà**" per incloure semànticament (tot i que no jeràrquicament) a "Instrument";

"**Catalitzador**"

Relacions:

"**Agent**" és un avi jeràrquic;

"**Manera**" perquè li és un element inercial positiu (=condició afavoridora);

El lector pot adonar-se que tots aquets conceptes estan relacionats entre ells per totes bandes, tot i que no he fet una relació exhaustiva. Notem també com les relacions són "**dobles**" (per les dos bandes), pel que poden estar per duplicat. El número de relacions que acabem d'establir ens ho pot donar el número de vegades que trobem un mateix concepte:

"Manera" (6); "Agent" (5); "Procediment", "com", "Causa", "Mitjà" (4); "amb", "catalitzador" (3); "Motiu", "Preguntes ...", "¿com?", "instrumental", "¿perquè?" (2); "perquè" (1).

Són **14 conceptes amb 44 relacions** entre ells. Però encara no he acabat de relligar conceptes.

D'entre tots els anteriors conceptes, siguin conceptes estrictes o "Terminacions" intrínsecament associades per la percepció, ara em fixaré exclusivament en dos d'ells: "¿com?" i "¿perquè?". Les seves relacions més importants originen la coneguda família de les "Preguntes/ interrogacions metodològiques (=Definició de la Manera/ Procediment)", a la que a més de "¿com?" i "¿perquè?" trobem altres fills (i nets):

"¿què? (Definició de la Finalitat de l'Acte)",
"¿qui? (Definició de l'Agent que fa l'Acció, no de l'Inductor)"
"¿quan? (Definició de Temps/ Terminis)"
"¿quant? (Definició de la Quantitat)"
"¿on? (Definició del Lloc/ Posició)"
"¿per on? (Definició del Trajecte)" (és fill d'"¿on?" i **nebot** de "¿com?" i "¿perquè?")
"¿cap a on? (Definició de la Direcció/ Finalitat)" (és fill d'"¿on?" i **nebot** de "¿com?" i "¿perquè?")
"¿per a qui?/ a qui? (Definició del Destinatari/ Afectat)"
"¿que hem fet? (Avaluació del Resultat/ Efecte)"

A la vegada "Manera" i "Procediment" són dos components de "Preguntes/ ... (... Manera/ Procediment)", és a dir, són pares no jeràrquics. Llavors tota aquesta relació de fills/ nets, seran nets/ besnèts no jeràrquics de "Manera" i "Procediment".

A aquest parentiu no jeràrquic jo li dic "fills de puta", per a abreujar. I al recíproc "pares de puta". Corresponen a definicions literals amb components (les definicions "putatives") corresponen a la conceptualització virtual/ composta (nivell 2), que s'inicia a partir dels 8 a 12 anys (amb la facultat "operatòria", en denominació de PIAGET). Els diferencio dels fills "legals"/ jerarquitzables, que es formen per processo abstractius intuïtius, existents en els nens des de la més curta edat (conceptualització sensitiva/ simple, del nivell 1).

És a dir, "¿com?" i "¿perquè?" són **germans**. A més, les contestes* a "¿quan?" i "¿per on?" són respectivament:

"**durant**", la Terminació adverbial de "Duració";
"**a través de**", la Terminació adverbial de "Trajectòria/ Recorregut", que te per fill "Itinerari (=Recorregut premeditat)".

que també el lector estarà d'acord en relacionar-les amb "Mitjà" (=mitjà/ entorn territorial; =... temporal), amb el que encara es tanca més la interdependència.

* NOTA: una "contestat" és una relació Causa - Efecte

Com a contrast a aquesta exposició estructurada relacionalment, li poso alfabèticament aquets 16 conceptes/ Terminacions:

a través de; Agent; amb; catalitzador; Causa; com; ¿com?; durant; instrumental; Manera; Mitjà; Motiu; perquè; ¿perquè?; Preguntes ...; Procediment.

En un diccionari alfabètic se'ls trobarà per aquest ordre, però a més, repartits entre mil o dos mil pàgines. ¿Com els pot relacionar?

No segueixo plasmanent en el paper aquesta relacionabilitat, per a no avorir encara més al lector, tot i insistir que, tant més llarga és aquesta explicació de relacions, com **més intuïtiva i ràpida** és la seva gestió en el pensament. Es pot explicar aquesta sorprenent proporcionalitat (pot ser se la imagina), però no aquí. Del que no hi ha dubta és que el cervell tindrà disposats aquets conceptes d'alguna manera similar a l'estructura relacional aquí exposada, i no segons l'ordre alfabètic. De [10] transcribeixo:

En l'àmbit de la Vida, els coneixements genètics i neurofisiològics, ens donen la total certesa, com era obvi suposar, de **que en el cervell no hi ha cap estructura alfabètica**. Segon minut per a reflexionar si està d'acord en que no podem encetar un nou mil·lenni, com fa tres mil anys, **seguint ordenant els conceptes només per la primera lletra d'un conveni arbitrari** i diferent en cada idioma.

L'explicació anterior és interdimensional, el que no és cap problema pel pensament, però sí per a desenvolupar-la sobre el paper, que és com a molt, bidimensional. Ja he advertit que no era la millor manera de representar-ho. El cervell, suport del pensament, és una estructura complexíssima. Així que estarà d'acord en que els processos interns del pensament (i estic exposant un d'ells), no poden ser una trivialitat. Sumar $7 + 8$ és una trivialitat, però si suposem molts coneixements previs, que s'activen cada cop que cal fer aquesta trivial suma.

Una teoria no s'accepta perquè sembli fàcil i/o estètica, sinó per resoldre problemes i/o per predir la realitat. En la proporció que és útil a això, tard o d'hora esdevé fàcil i estètica. En qualsevol cas, si s'aplica fàcilment, a ningú li preocupa gaire si la justificació és més o menys laboriosa.

La dificultat és sovint acceptar els fets com són. Al acceptar-los és llavors quan esdevenen realment simples. Lo important, insisteixo, és que per complexa que li sembli, el pensament té sobrada capacitat per a gestionar d'immediat tot això, i com si res. Com el millor programa d'ordinador (els ordinadors són més molt ràpids de processament que el pensament, i amb una capacitat de emmagatzemament il·limitada, però la lògica, és a dir, els programes que els fan funcionar, estan encara molt lluny de les facultats bàsiques del pensament).

S'entén doncs com al anar llegint els articles, se'm van generar aquestes relacions, que fan passar dels esquemes d'En FABRA, o de reconèixer les contradiccions d'En COROMINES, a la concepció aquí exposada. Disposant d'aquestes eines, amb més o menys rapidesa, se li podria haver acudit a qualsevol.

.B3 BIBLIOGRAFIA

- [0] FABRA i ??, Pompeu. "Gramàtica catalana". Editorial Teide. Barcelona, 1 956/ 1 978 (8ena edició).
- [1] FABRA i ??, Pompeu. "Diccionari general de la Llengua catalana". EDHASA. Barcelona, 1 932/ 1 968 (5ena edició).
- [2] COROMINES i ??, Joan. "Lleures i converses d'un filòleg". Club Editor. Barcelona, 1 971.
- [3] SOLÀ i CORTASSA, Joan. "A l'entorn de la llengua". Editorial Laia. Barcelona, 1 976
- [4] SOLÀ i CORTASSA, Joan. "Estudis de sintaxi catalana 1/ 2". Edicions 62 s/a. Barcelona, 1 985
- [5] SOLÀ i CORTASSA, Joan. "Qüestions controvertides de sintaxi catalana". Edicions 62 s/a. Barcelona, 1 989
- [6] SOLÀ i CORTASSA, Joan. "Sintaxi normativa: estat de la qüestió". Editorial Empúries, SA. Barcelona, 1 994
- [7] "Diccionari de la Llengua catalana". Enciclopèdia catalana. Barcelona, 1 982.
- [8] UDINA i COBO, Carles. "Diccionari universal DICUC (informatitzat)" (1 987 versió 1, per a MS-DOS; 1 998 versió 2, per a Windows 95)
- [9] UDINA i COBO, Carles. "Diccionari intrínsec i llenguatge natural". Barcelona; 1 996 abril (registre i edició restringida)
- [10] UDINA i COBO, Carles. "La Construcció del Pensament i el Llenguatge: elements per a una reconciliació entre ciències i humanitats". Barcelona; 1 997 desembre (registre i edició restringida)
- [11] UDINA i COBO, Carles. "Hacia una propuesta de representación conceptual independiente de las lenguas". 1 997 enero.
- [12] UDINA i COBO, Carles. "El Mètode com sistema estructurat a partir del Coneixement. Representació matemàtica i conseqüències psicològiques". 1 996 setembre
- [13] UDINA i COBO, Carles. "La intel·ligència, el pensament i el llenguatge humà en els Simis, des de la perspectiva de l'estructuració en nivells de progressiu complexament". 1 996 octubre
- [14] UDINA i COBO, Carles. "Alguns errors de base en l'estudi del llenguatge ("Significant i significat"; "The symbolic species"; ...). Cas del castellà, anglès francès, i alemany". 1 996 i 1 998.
- [15] SOLÀ i CORTASSA, Joan; "Lingüística normativa"; Editorial Empúries, SA. Barcelona, 1 990